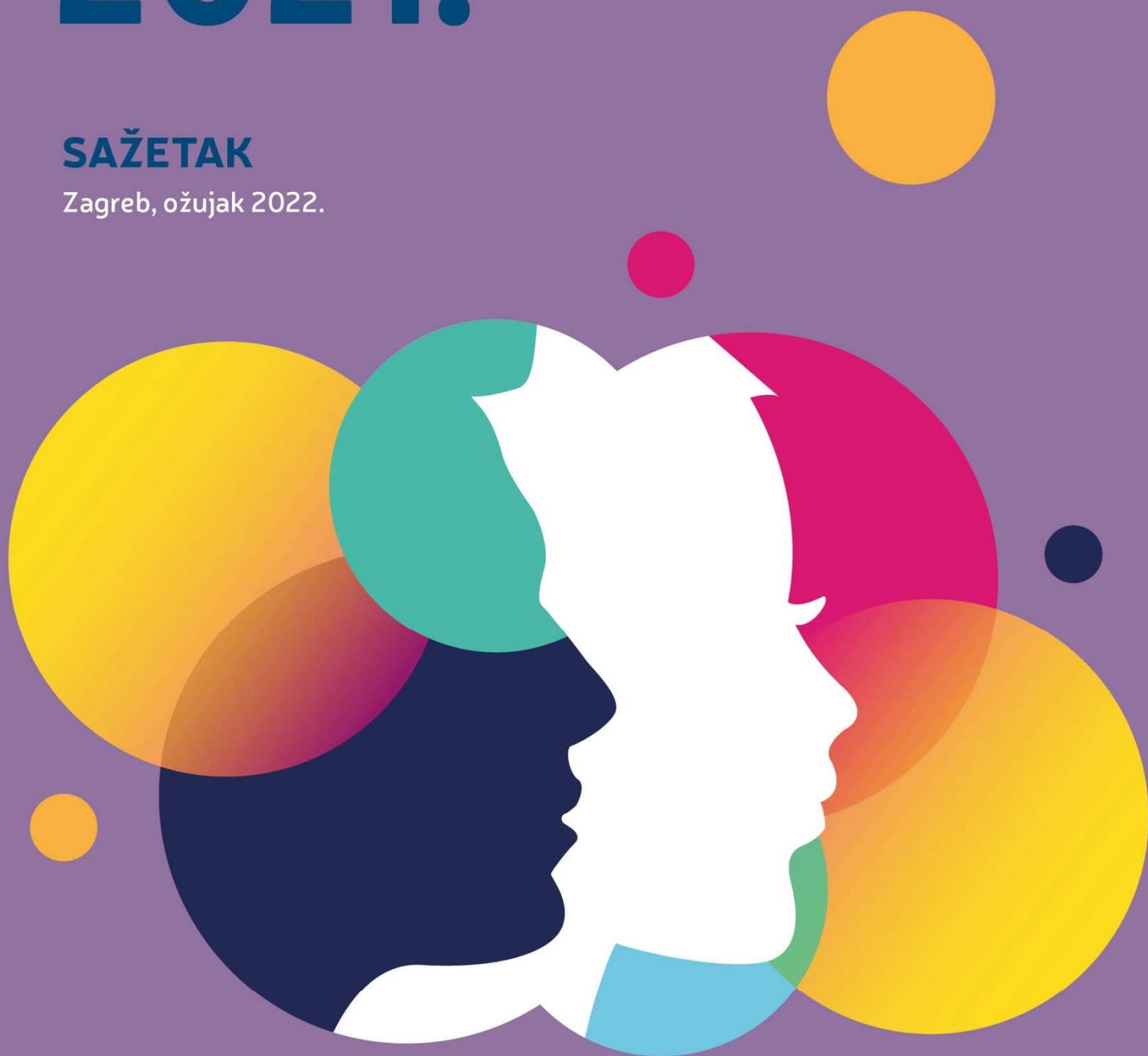

IZVJEŠĆE O RADU ZA 2021.

SAŽETAK

Zagreb, ožujak 2022.

PRAVOBRANITELJICA
ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

REPUBLIKA
HRVATSKA

UVODNA RIJEČ PRAVOBRANITELJICE.....	1
I. POKAZATELJI O RADU PRAVOBRANITELJICE U 2021. GODINI.....	3
1 ZAŠTITA GRAĐANA/KI OD DISKRIMINACIJE U PODRUČJU RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA - ANALIZA PREDMETA.....	3
2 PROMICANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA - ANALIZA AKTIVNOSTI.....	4
3 SUDJELOVANJE U SUDSKIM POSTUPCIMA.....	7
II. EU PROJEKTI I DRUGI MEĐUNARODNI PROJEKTI.....	7
1.1. EU-PROJEKT „JEDNAKA PRAVA – JEDNAKE PLAĆE – JEDNAKE MIROVINE“.....	7
1.2. EU-PROJEKT „PARENTS@WORK: CHANGING PERCEPTIONS! - PROMJENA RAZLIČITIH IMPLIKACIJA (MOGUĆEG) RODITELJSTVA ZA ŽENE I MUŠKARCE“.....	8
1.3. EU-PROJEKT “RODNE PERSPEKTIVE DIGITALNE TEHNOLOGIJE I SVAKODNEVNOG ŽIVOTA: KREATIVNI PUTEVI I TRANSFORMACIJE“.....	8
1.4. EU-PROJEKT „KVALITETA NA RADNOM MJESTU – RODNO OSJETLJIV PRISTUP“.....	8
1.5. MEĐUNARODNI PROJEKT „RADNICA – RODNA JEDNAKOST U SVIJETU RADA“.....	9
1.6. MEĐUNARODNI PROJEKT „PREMA SPRJEČAVANJU I ISKORJENJIVANJU NASILJA I UZNEMIRAVANJA NA RADNIM MJESTIMA U HRVATSKOJ“.....	9
1.7. MEĐUNARODNI PROJEKT „OSNAŽIVANJE ŽENA I PODRŠKA U VOJNIM SNAGAMA I MIROVNIM MISIJAMA REPUBLIKE HRVATSKE“.....	9
1.8. MEĐUNARODNI PROJEKT „GLAS ŽENA U SPORTU“.....	10
III. ANALIZA PO PODRUČJIMA.....	10
1 ZAPOŠLJAVANJE I RAD.....	10
1.1. ZAPOSLENOST I RADNA AKTIVNOST.....	10
1.2. RODNO UVJETOVANA SEGREGACIJA TRŽIŠTA RADA.....	11
1.3. RODNI JAZ U PLAĆAMA.....	11
1.4. SAMOZAPOŠLJAVANJE I PODUZETNIŠTVO ŽENA.....	12
1.5. SPOLNO UZNEMIRAVANJE.....	12
1.6. RODILJNE I RODITELJSKE POTPORE.....	13
1.7. DEMOGRAFSKA POLITIKA I AKTIVNOSTI PRAVOBRANITELJICE.....	13
2 RODNO UTEMELJENO NASILJE.....	14
2.1. NASILJE U OBITELJI.....	14
2.1.1. Prekršajna djela obiteljskog nasilja.....	14
2.1.2. Kaznena djela nasilja u obitelji/među bliskim osobama.....	14
2.1.3. Femicid.....	14
2.1.4. Trendovi.....	15
2.1.5. Psihosocijalni tretman počinitelja nasilničkih djela.....	15
2.1.6. Postupanje policije i pravosuđa prema žrtvama nasilja u obitelji.....	16
2.1.7. Postupanje centara za socijalnu skrb prema žrtvama nasilja u obitelji.....	16

2.1.8. Provedba Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji.....	16
2.2. SILOVANJE	16
3 RODITELJSKA SKRB.....	17
4 SPOLNE I RODNE MANJINE.....	17
4.1. DISKRIMINACIJA TEMELJEM SPOLNE ORIJENTACIJE	17
4.2. DISKRIMINACIJA TEMELJEM RODNOG IDENTITETA.....	18
5 OBRAZOVANJE.....	18
6 MEDIJI.....	19
7 POLITIČKA PARTICIPACIJA.....	20
8 RIZICI VIŠESTRUKI DISKRIMINACIJE.....	20
8.1. ŽENE U RURALNIM PODRUČJIMA.....	20
8.2. ŽENE S INVALIDITETOM.....	21
8.3. ŽENE PRIPADNICE NACIONALNIH MANJINA	21
8.4. PROSTITUCIJA.....	22
8.5. ŽRTVE TRGOVANJA LJUDIMA	22
8.6. ŽENE OVISNICE	22
9 REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE	22
10 ŽENE I SPORT	23
11 RAVNOPRAVNOST SPOLOVA I TRAŽITELJI/CE MEĐUNARODNE ZAŠTITE.....	23
12 PROVEDBA NACIONALNOG AKCIJSKOG PLANA PROVEDBE REZOLUCIJE VIJEĆA SIGURNOSTI UN-A 1325(2000) – O ŽENAMA, MIRU I SIGURNOSTI I SRODNIH REZOLUCIJA	24
12.1. ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA U DOMOVINSKOM RATU.....	24
13 MEHANIZMI ZA PROVEDBU ZAKONA O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA.....	24
14 ZAKONI I PROPISI - INICIJATIVE PRAVOBRANITELJICE	25
IV. FINACIJSKO POSLOVANJE.....	25
V. ZAKLJUČNO RAZMATRANJE PRAVOBRANITELJICE.....	26

UVODNA RIJEČ PRAVOBRANITELJICE

Pred vama je sažetak Godišnjeg izvješća o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2021. godinu. I ovu izvještajnu godinu obilježila je pandemija bolesti COVID-19, ali i suočavanje s posljedicama razornih potresa koji su zadesili Središnju Hrvatsku u 2020. godini. Usprkos nizu epidemioloških mjera koje su propisivane tijekom godine te periodičnom radu od kuće, kao i oštećenjima ureda izazvanima potresom, institucija Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova nastavila je

s proaktivnim radom na praćenju Zakona o ravnopravnosti spolova i drugih zakona i politika koje se tiču ravnopravnosti spolova te je razmatrala slučajeve diskriminacije i kršenja načela ravnopravnosti spolova. Neovisno o otežavajućim okolnostima, 2021. godine radili smo na značajnom broju predmeta, njih 2.327, kao nositeljica ili partnerska institucija provodili smo 6 europskih i međunarodnih projekata, bili smo prisutni u javnosti i u gotovo svim dijelovima zemlje kroz 175 aktivnosti organiziranih uživo i online te smo kontinuirano izdavali javna priopćenja i nastupali u medijima sa svrhom promocije načela ravnopravnosti spolova. Tijekom izvještajne godine surađivali smo s ključnim društvenim dionicima - državnim tijelima, lokalnom i područnom (regionalnom) samoupravom, javnim ustanovama, fakultetima i visokim učilištima, organizacijama civilnog društva te regionalnim i međunarodnim tijelima i organizacijama.

Iako su pred nama i u 2021. godini bili brojni izazovi u okviru područja koja pratimo sukladno Zakonu o ravnopravnosti spolova i zakonskim nadležnostima, možemo reći da je u javnom prostoru vezano uz ravnopravnost spolova dominirala problematika spolnog uznemiravanja, femicida, menstrualnog siromaštva i političke participacije na lokalnoj razini, a u okviru kojih je postupala i institucija Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova.

U 2021. svjedočili smo značajnom skoku prijava/pritužbi vezano uz spolno uznemiravanje, a koje su bile potaknute građanskim inicijativama koje su žrtvama pružile javnu platformu za iznošenje svojih svjedočenja, kao što je bila primjerice inicijativa #nisamtražila. Mnoge su žrtve po prvi puta dobile priliku javno progovoriti o svojim iskustvima vezano uz spolno uznemiravanje i diskriminaciju temeljem spola u području visokog obrazovanja, ali i u svim drugim područjima života i rada. Pravobraniteljica je pokrenula intenzivnu suradnju s brojnim obrazovnim i ostalim državnim, javnim i strukovnim institucijama i udrugama kojima je pružala stručnu pomoć s ciljem unaprjeđenja internih pravnih okvira te uređenja i jačanja postupovnih odredbi zaštite dostojanstva radnika/ca, studentica i studenata, kao i sankcioniranja počinitelja. Održane su također i brojne edukacije povjerenika/ca za zaštitu dostojanstva radnika/ca te cjelokupnih uprava i radnih kolektiva ovih tijela i institucija.

Nažalost, u 2021. zabilježili smo 14 ubojstava žena, te iako je došlo do pada ukupnog broja ubijenih žena, ono što zabrinjava je činjenica da je nastavljen trend rasta broja ubijenih žena od strane bliskih osoba. Kao osnivačica Promatračkog tijela za sveobuhvatno nadgledanje, prikupljanje podataka, analizu i izvještavanje o slučajevima ubojstava žena – „Femicide Watch“ tijekom cijele godine institucija je prikupljala podatke o počinjenim ubojstvima žena te analizirala postupanja nadležnih službi u svrhu unaprjeđenja njihova rada. Kontinuirano smo u svim prilikama isticali važnost prevencije, edukacije stručnih radnika/ca, provedbe psihosocijalnog tretmana počinitelja i potrebu za ozbiljnijom penalizacijom počinitelja od strane sudova, kao ključne stavke suzbijanja rodno utemeljenog nasilja.

Kao institucija smo još 2019. godine preporučili Ministarstvu financija i Vladi RH smanjivanje poreza na dodanu vrijednost na ženske menstrualne potrepštine u Hrvatskoj temeljem Rezolucije Europskog parlamenta o ravnopravnosti spolova i politikama oporezivanja u EU u nacionalnom poreznom sustavu. Istraživanje Udruge za ljudska prava i građansku participaciju „PaRiter“ o menstrualnom siromaštvu u Hrvatskoj, koje je pokazalo da 12% građanki sebi ne može priuštiti higijenske uloške, dok 36% kupuje manje kvalitetne menstrualne potrepštine zbog njihove cijene, stavilo je ovu temu ponovno u fokus javnosti u 2021. godini. Na razini lokalne i područne (regionalne) samouprave te od strane pojedinih znanstveno-istraživačkih i odgojno-obrazovnih ustanova, pokrenute su različite inicijative koje mladim djevojkama osiguravaju besplatne menstrualne potrepštine, a tema je stavljena i na dnevni red Hrvatskog sabora. U konačnici je prijedlogom Vlade RH stopa PDV-a na menstrualne potrepštine snižena na 13%. Pravobraniteljica je podržala ove zakonske izmjene, kao i aktivnosti i inicijative organizacija i institucija.

U svibnju 2021. održani su lokalni izbori te smo intenzivno pratili poštivanje odredbi Zakona o ravnopravnosti spolova vezano uz uravnoteženu zastupljenost muškaraca i žena. I na ovim izborima su zabilježene liste koje nisu zadovoljile zakonom propisanu kvotu o 40% podzastupljenog spola i takvih je bilo ukupno 13%. Premda je ukupno na svim listama kandidirano 43% žena, udio izabranih žena u sva predstavnička i izvršna tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave iznosi 27%, pri čemu je u predstavnička tijela izabrano 29% žena, a u izvršna tijela 11% žena. Premda se radi o blagom pozitivnom pomaku u odnosu na prethodne lokalne izbore, navedeni podaci i dalje su u velikom odstupanju od načela ravnopravnosti spolova, a posebno je problematična diskrepancija u udjelu kandidiranih i izabranih žena koja ukazuje na činjenicu da političke stranke i nezavisne liste kandidirane žene ne stavljaju na izgledna mjesta na kandidacijskim listama. Stoga i nadalje ustrajemo na preporuci političkim strankama da primjenjuju posebne mjere i potiču ravnopravnu participaciju žena u unutarstranačkim strukturama i na svim hijerarhijskim razinama.

U 2021. godini institucija Pravobraniteljice pokretala je i podržavala različite aktivnosti i inicijative. U tom djelu treba istaknuti kampanju „Nije u redu u uredu“ koju je nosila udruga CESI – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje, a u kojoj je Pravobraniteljica bila partnerska institucija. Kampanjom je u vidu peticijskog pitanja predložena izmjena Zakona o radu, s ciljem bolje zaštite prava radnica i radnika. Izmjena je osmišljena na osnovi preporuka Pravobraniteljice te je usmjerena prema poslodavcima koji ne smiju dati otkaz trudnici ili osobi na rodiljnom/roditeljskom dopustu za vrijeme njegova trajanja i minimalno godinu dana nakon prestanka ovih uvjeta. Peticiju je potpisalo 20.390 građana/ki, što je svrstava među 6% najuspješnijih peticija u Republici Hrvatskoj u posljednjih 10 godina.

U cjelovitom Izvješću o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2021. godinu nalazi se prikaz svih aktivnosti institucije, 64 opisa slučajeva postupanja, te prikaz trendova u područjima

nadležnosti propisanih Zakonom o ravnopravnosti spolova, kao i 125 preporuka raznim društvenim dionicima zaduženima za provedbu mjera politika, strategija, zakona i propisa u cilju postizanja pune ravnopravnosti žena i muškaraca. Uvjereni smo da će zaključke i preporuke iz ovog izvješća Vlada Republike Hrvatske i Hrvatski sabor razmotriti i primijeniti u tekućoj godini, a sve u zajedničkom cilju unaprjeđenja ostvarenja ustavnog načela ravnopravnosti spolova.

I. POKAZATELJI O RADU PRAVOBRANITELJICE U 2021. GODINI

Izvještajna 2021. godina jednako je obilježena izazovima pandemije bolesti COVID-19 i posljedicama snažnog potresa u Zagrebu (22.3.2020.) te Petrinji (29.12.2020.) kao i prethodna godina. Novi načini rada korištenjem ICT tehnologija su se ustalili te je institucija Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova održavala jednaku kvalitetu rada i u povremenim okolnostima rada od kuće sukladno epidemiološkim mjerama, kao i u ostalim uvjetima epidemioloških mjera odnosno redovitog rada.

Tijekom 2021. radilo se na ukupno **2.327** predmeta¹ od kojih se **710** predmeta odnosilo na pritužbe građana/ki radi zaštite od diskriminacije, dok se većina ostalih predmeta odnosila na praćenje primjene Zakona o ravnopravnosti spolova (ZRS) te na upite međunarodnih tijela i organizacija, tijela državne uprave i drugih javnopravnih tijela, tijela JLP(R)S, organizacija civilnog društva te pravnih i fizičkih osoba. U cjelovitom Izvješću o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2021. godinu opisani su karakteristični i najznačajniji slučajevi iz prakse i druge aktivnosti koje je provodila kao neovisno tijelo nadležno za suzbijanje diskriminacije u području ravnopravnosti spolova.²

---

1 ZAŠTITA GRAĐANA/KI OD DISKRIMINACIJE U PODRUČJU RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA - ANALIZA PREDMETA

Od novootvorenih predmeta, 610 predmeta odnosilo se na pritužbe građana/ki radi zaštite od diskriminacije (povećanje od 18,4% u odnosu na 2020.), koje su se kao i ranijih godina većinom odnosile na zaštitu **žena - 71,6%**, a razvrstano **po osnovi diskriminacije na zaštitu temeljem:** spola - 84,9%, spolne orijentacije - 6,6%, obiteljskog statusa - 2,1%, bračnog statusa - 1,5%, rodnog identiteta i izražavanja - 1,3%, dok je temeljem drugih osnova po Zakonu o suzbijanju diskriminacije bilo - 1,3%, te bez osnove - 2,3%. Istovremeno, po **oblicima diskriminacije**³ bilo je: slučajeva izravne diskriminacije - 96,9%, neizravne diskriminacije - 0,8%, ostalo - 2,3%. Prema području diskriminacije analiza ukazuje da se najveći broj pritužbi odnosi na područje **socijalne sigurnosti, uključujući i područje socijalne skrbi, mirovinskog i zdravstvenog osiguranja - 29,2%**, zatim na ostvarivanje **radnih prava - 19,5%** te **upravu - 13,1%**, što ukupno čini značajni udio od 61,8% i ukazuje da je ovaj

---

¹ Više za 16,8 % u odnosu na 1.993 predmeta u 2020.

² **NAPOMENA:** Brojevi poglavlja u Sažetku ne odgovaraju brojevima poglavlja u cjelovitom *Izvješću o radu Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova za 2021.*, iz razloga što zbog propisanih 30 stranica *Sažetka* nismo bili u mogućnosti obuhvatiti sve njegove naslove i podnaslove. Pravobraniteljica moli da se kao referentni raspored poglavlja uzimaju sadržaji svake verzije Izvješća za sebe.

³ Slučajevi su analizirani po oblicima diskriminacije u smislu odredbi čl.7. ZRS.

trend postojan⁴; potom na javno informiranje i medije (12,8%), pravosuđe (7,4%), zdravstvenu zaštitu (7,0%) te na ostala područja.

Pravobraniteljica je kao i svake godine do sada, postupajući po pritužbama vezano za diskriminaciju i temeljem osobne inicijative (u 24 slučaja), djelovala na svim razinama državne uprave i na području svih JLP(R)S, uključujući i druge pravne i fizičke osobe te medije. Teritorijalno gledano, najveći broj pritužbi i dalje dolazi s područja Grada Zagreba (45,9%), a tome uvelike doprinosi činjenica što Pravobraniteljica nema niti jedan područni ured izvan Grada Zagreba te se njezini neposredni kontakti s građanima/kama izvan Zagreba organiziraju prilikom posjeta županijama, gradovima i općinama.

Zahtjeva za zaštitu građana/ka koji/e su bili/e izloženi/e fizičkom, psihičkom i drugim oblicima nasilja u obitelji i/ili partnerskim vezama, kao i nasilju u javnom prostoru, bilo je u 21,3% slučajeva, od kojih su u 86,2% slučajeva zaštitu tražile žene, u 13,8% slučajeva muškarci.⁵

Do kraja izvještajne godine riješeno je 515 (84,4%) predmeta u kojima je diskriminacija utvrđena u 141 slučaju⁶.

Provodeći ispitni postupak, Pravobraniteljica je primala tražena očitovanja uglavnom u zadanim rokovima, izrekla je ukupno **344 odluke** (122 upozorenja, 165 preporuka i 57 prijedloga) koje su bile **uvažene u 97,7%** slučajeva u potpunosti. U obavljanju poslova saznala je za povredu ZRS s obilježjima kaznenog djela i nadležnom državnom odvjetništvu prijavila sumnju s tim u vezi u **15** slučaja (KD), sumnju na počinjenje prekršajnog djela u **2** slučaja (PD), a nadzor od strane Državnog inspektorata zatražila je u **2** slučaja. Provodeći ispitni postupak dala je inicijativu za izmjenu zakonskih propisa u **2** slučaja, dok je za nezavršenih 95 slučajeva iz 2021. (15,6%), ishod bio nepoznat do kraja izvještajnog razdoblja.

---

2 PROMICANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA - ANALIZA AKTIVNOSTI

Pravobraniteljica, osim što prati provedbu ZRS-a i svih drugih propisa koji se tiču ravnopravnosti spolova, promiče ravnopravnost spolova u svrhu podizanja svijesti šire javnosti o ravnopravnosti muškaraca i žena kao jednoj od temeljnih vrijednosti i uvjeta za brži ekonomski razvoj i socijalni prosperitet društva čemu je, ukupno gledano, bio posvećen velik dio rada Pravobraniteljice tijekom godine. Analiza se odnosi na **1.617** novootvorenih predmeta u 2021.⁷, od čega:

- **575** ili **35,6%** predmeta otvoreno je temeljem upita institucija, organizacija ili pravnih i fizičkih osoba iz zemlje i inozemstva, od čega: **a) 110 upita / zahtjeva iz inozemstva** od institucija i drugih tijela EU,

---

⁴ U 2020.- 61,9%.

⁵ Nasilje nad ženama smatra se oblikom spolne diskriminacije s najtežim posljedicama za fizičko dostojanstvo i integritet žena, a postupanje Pravobraniteljice s tim u vezi temelji se na odredbi čl.4. ZRS-a temeljem koje se ne smiju ograničavati ili umanjiti sadržaji jamstava o ravnopravnosti spolova koji izvire iz općih pravila međunarodnog prava, pravne stečevine EU, Konvencije Ujedinjenih naroda o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, kao i Ugovora UN-a o građanskim i političkim pravima.

⁶ U 2020., od 415 riješena slučaja diskriminacija je bila utvrđena u 126 slučaja; u 2019., od 448 riješena slučaja u 124 slučaja; u 2018., od 384 riješena slučaja u 131 slučaju; u 2017., od 362 riješena slučaja diskriminacija u 98 slučaja; u 2016., od 479 riješenih slučajeva u 209 slučaja; U 2015., od 331 riješenih slučaja u 130 slučaja; u 2014., od 312 riješenih slučaja u 120 slučaja; U 2013. - od riješenih 318 slučaja u 76 slučaja; u 2012., od riješenih 297 slučaja u 82 slučaja; u 2011., 219 slučaja u 76 slučaja.

⁷ Godine 2020. - bilo je 1.423 predmeta.

Veleposlanstava stranih država u RH i drugih predstavnika/ca koji su tražili pravna stajališta Pravobraniteljice, te na sudjelovanje u radnim skupinama, fokus grupama, javnim raspravama, u održavanju konzultacija i sastanaka te drugim aktivnostima; **b) 465 upita / zahtjeva iz zemlje** od tijela državne uprave i drugih javnopravnih tijela, tijela JLP(R)S, organizacija civilnog društva te pravnih i fizičkih osoba, koji su tražili pravna stajališta / odgovore na pitanja / statističke podatke / primjere dobre prakse iz različitih područja života i rada koje Pravobraniteljica prati.

- **1.042** ili **64,4%** predmeta je otvoreno **inicijativom Pravobraniteljice** radi praćenja primjene ZRS-a, od čega: **616** se odnosilo na rad državnih tijela, tijela JLP(R)S, pravnih osoba u pretežitom vlasništvu države i JLP(R)S, pravnih osoba s javnim ovlastima, obrazovnih i znanstvenih institucija te drugih pravnih osoba, a **426** na rad političkih stranaka.

Pravobraniteljica teži, između ostalog, promicanju ravnopravnosti spolova i učinkovitoj provedbi zakona i drugih propisa vezanih uz ravnopravnost spolova te je s ciljem osvješćivanja predstavnika/ca tijela državne uprave i lokalne samouprave, odnosno šire javnosti o ravnopravnosti spolova kao jednoj od temeljnih vrednota ustavnog poretka RH, u naprijed navedenih 1.617 predmeta **izrekla ukupno 1.107 odluka**, od čega **190 upozorenja** (političkim strankama i medijima); **253 preporuke** (političkim strankama, medijima, drugim tijelima državne i/ili lokalne uprave/samouprave, sindikatima, organizacijama civilnog društva); **664 prijedloga** (tijelima za osiguranje provedbe ZRS-a na nacionalnoj i lokalnoj razini, zastupnicima/ama u Hrvatskom saboru, tijelima državne uprave, tijelima JLP(R)S, drugim tijelima s javnim ovlastima, pravosudnim tijelima, obrazovnim, zdravstvenim i drugim institucijama, medijima, sindikalnim organizacijama, drugim pravnim osobama te udrugama civilnog društva).

Redovno je pratila proces javnih savjetovanja za zakone i propise s ciljem vrednovanja koliko njihovo donošenje doprinosi jednakim mogućnostima za žene i muškarce te direktno s predlagateljima i putem platforme **e-Savjetovanje** davala primjedbe i prijedloge na objavljene nacрте zakona i druge propise čije donošenje je nastavila pratiti i u saborskoj proceduri.

Provela je **2 neovisna istraživanja**: (1) iz područja medija i (2) iz područja uprave, te je **izradila 6 analiza**⁸ radi praćenja provedbe ZRS-a i drugih propisa koji se tiču ravnopravnosti spolova po različitim područjima života i rada. Objavila je **1 publikaciju**, „Smjernice nacionalnog zakonodavnog okvira za jednake plaće i mirovine u Republici Hrvatskoj“ koja je dostupna na projektnoj stranici <http://gppg.prs.hr/>.

Provodila je **6 memoranduma/sporazuma** o suradnji koje je potpisala sa: **Policijskom akademijom** Ministarstva unutarnjih poslova (iz 2012.), **Pučkom pravobraniteljicom**, **Pravobraniteljicom za djecu** i **Pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom** (iz 2013.), **Pravnom klinikom Pravnog fakulteta** u Zagrebu (iz 2017.), **Ministarstvom obrane** Republike Hrvatske (iz 2017.), **Agencijom za elektroničke medije** (iz 2021.) i **Hrvatskim olimpijskim odborom** (iz 2021.).

---

⁸Analize se odnose na praćenje provedbe ZRS na slijedećim područjima života i rada: **1** - tržište rada i radni uvjeti, **1** - javno informiranje i mediji, **1** – obrazovanje, **1** politička participacija i **2** analize - provedba javnih politika (strategija/protokola) vezanih uz ravnopravnost spolova.

Bila je aktivna u **3 radna tijela**⁹, od kojih je jednim predsjedavala; **5 radnih skupina**¹⁰ i **1 savjetodavnom odboru**.¹¹

Provodila je aktivnosti kao nositeljica i/ili partnerska organizacija u **6 projekata** financiranih sredstvima Europske unije i/ili iz drugih međunarodnih izvora financiranja¹² i **1 projektu** financiranom sredstvima Grada Zagreba, i to kao:

1. Nositeljica **EU-projekta “Jednaka prava – jednake plaće – jednake mirovine”**. Provodio se od 1.10.2018. do 28.2.2021., Europska komisija je odobrila završno izvješće u lipnju 2021., iznoseći visoko pozitivne ocjene u vezi ostvarenih projektnih ciljeva.
2. Podržavateljica **EU-projekta Parents@Work: Changing Perceptions! – Roditelji@Posao: Promjena percepcije!** Provodio se od 1.7.2019. do 30.9.2021.
3. Partnerica u projektu **“Osnaživanje žena i podrška u vojnim snagama i mirovnim misijama Republike Hrvatske”**. Provodio se od rujna 2020. do listopada 2021.
4. Partnerica u projektu **“Radnica – rodna jednakost u svijetu rada”**. Provodi se od 1.1.2021. do 28.2.2023.
5. Partnerica u međunarodnom projektu **“Prema sprečavanju i iskorjenjivanju nasilja i uznemiravanja na radnim mjestima u Hrvatskoj”**. Provodi se od 1.1.2021. do 30.6.2022.
6. Partnerica u međunarodnom projektu **“Glas žena u sportu”**. Provodi se od 1.6.2021. do 31.12.2022.
7. Partnerica u projektu **“Kutija promjena – osnaživanje odgojno-obrazovnih djelatnika/ca te djece i mladih u promicanju rodne ravnopravnosti u školama”**. Provodio se od rujna 2021. do prosinca 2021., te je jedini od naprijed navedenih projekata financiran izvorima prihoda iz Republike Hrvatske.

Pravobraniteljica je provodila i niz drugih aktivnosti od kojih izdvajamo: (su)organizaciju **2 konferencije**, pokroviteljstvo **1 konferencije**, sudjelovanje u **1 kampanji**, samostalno održavanje **9 edukacija** za potrebe Ministarstva pravosuđa i uprave i Ministarstva obrane, te održavanje **7 predavanja** na visokoškolskim i srednjoškolskim institucijama na temu spolnog uznemiravanja.

Zaključno: Tijekom 2021. Pravobraniteljica je javno istupala i upozoravala na pojave diskriminacije pozivom na zaštitu građana/ki od diskriminacije koju je svakodnevno pružala. Javno je progovarala o negativnim trendovima na području ravnopravnosti spolova putem javnih priopćenja, izjavama u medijima te aktivno surađivala s mehanizmima za provedbu ZRS-a i drugim državnim i lokalnim tijelima uključujući i organizacije civilnog društva. U svrhu promicanja ravnopravnosti spolova **ukupno**

---

⁹ (1) Promatračko tijelo za sveobuhvatno nadgledanje, prikupljanje podataka, analizu slučajeva ubojstava žena i izvještavanje - „Femicide Watch“ kojim presjeda i osnovala ga je 2017.; (2) Odbor za praćenje Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. i (3) Odbor za praćenje Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija 2014.- 2020.“.

¹⁰ Za izradu (1) Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. i Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027., za 2021.-2022., (2) Nacionalnog plana za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja, za razdoblje od 2022. do 2027. (3) Nacionalnog plana stvaranja poticajnog okruženja razvoja civilnog društva od 2021. do 2027., (4) Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, (5) Protokola suradnje između zdravstvenog i socijalnog sustava pri tretmanu i skrbi osoba s problemom ovisnosti o drogama.

¹¹ Savjetodavni odbor pri Nezavisnom mehanizmu nadzora postupanja policijskih službenika/ca u području nezakonitih migracija i međunarodne zaštite.

¹² Pravobraniteljica je do sada bila **nositeljica četiri EU-projekata** financiranih sredstvima Europske komisije čija ukupna vrijednost iznosi **gotovo 2 mil. EUR-a**: (1) JUST/2012/PROG/AG/GE/4157 iz 2013., (2) JUST/2014/RGEN/AG/GEND/7796 iz 2016., (3) JUST/2016/RGEN/AG/VAWA/9940 iz 2017. i REC-RGEN-PENS-AG-2017-820696-GPPG iz 2018. Istovremeno, u vrijeme pisanja ovog Izvješća ušla je u drugi krug natječaja s projektnim prijedlogom **EU-projekta „Rodne perspektive digitalne tehnologije i svakodnevnog života: Kreativni putevi i transformacije“** i u proces evaluacije s projektnim prijedlogom **EU projekta „Kvaliteta na radnom mjestu – rodno osjetljiv pristup“**.

je uputila 1.451 odluku (418 preporuka, 312 upozorenja i 721 prijedlog)¹³. Promicala je ravnopravnost spolova na lokalnoj, nacionalnoj, ali i na regionalnoj razini koja s velikom pažnjom i uvažavanjem prati hrvatska postignuća na ovom području.¹⁴

3 SUDJELOVANJE U SUDSKIM POSTUPCIMA

Tijekom izvještajne godine Pravobraniteljica je bila umiješana u 2 sudska postupka:

(1) Pravobraniteljica je nastavila pratiti sudski postupak u koji se umiješala na strani tužiteljice protiv tuženika Doma zdravlja. U predmetnom slučaju **stranka (tužiteljica) je tužila Dom zdravlja jer je odbio uručiti otkaz djelatniku** koji je u kaznenom postupku pravomoćno osuđen za djela protiv spolnih sloboda, a koja je počinio za vrijeme rada i to na štetu svoje kolegice – tužiteljice. Tužiteljica se u sudskom postupku koristi stajalištem Pravobraniteljice iz 2015. godine. Postupak je još u tijeku¹⁵.

(2) Završila je do okončanja pratiti radnopravni antidiskriminacijski spor (iz 2015.) **radi nepovoljnog postupanja prema ženama u pogledu pristupa poticajnim otpremninama** u koji se umiješala. Prvostupanjski sud je presudio u korist tužiteljice i ujedno potvrdio stajališta Pravobraniteljice, drugostupanjski je usvojio žalbu tuženika i preinačio prvostupanjsku presudu na način da se odbija tužbeni zahtjev tužiteljice. Krajem 2017. Pravobraniteljica i tužiteljica su pripremile zahtjev za izvanrednu reviziju protiv drugostupanjske presude za Vrhovni sud, koji je reviziju prihvatio te je u konačnici drugostupanjsko tijelo 2021. odbilo žalbu tuženika – poslodavca kao neosnovanu te potvrdilo prvostupanjsku presudu¹⁶.

II. EU PROJEKTI I DRUGI MEĐUNARODNI PROJEKTI

1.1. EU-PROJEKT „JEDNAKA PRAVA – JEDNAKE PLAĆE – JEDNAKE MIROVINE“

Pravobraniteljica je bila **nositeljica EU-projekta** „Jednaka prava - jednake plaće - jednake mirovine“, ukupne vrijednosti 468.510,20 EUR, koji se provodio od 1.10.2018. do 28.2.2021.¹⁷ i uspješno je okončan. Projekt se bavio temom rodne nejednakosti u plaćama i mirovinama, što za posljedicu ima socijalnu i ekonomsku nesigurnost za žene, te je njegov cilj bio osigurati standarde, mjere i akcije koje će pridonijeti podizanju svijesti o problemu jaza u plaćama i mirovinama između muškaraca i žena, s ciljem smanjivanja rizika siromaštva za žene. Pravobraniteljica je izradila (2021.) strateški dokument u vidu publikacije s naslovom „**Smjernice nacionalnog zakonodavnog okvira za jednake plaće i**

¹³ 2020. - 396 preporuka, 362 upozorenja i 683 prijedloga.

¹⁴ Vidljivosti rada Pravobraniteljice doprinijelo je i održavanje **5 web stranica**.

¹⁵ 1 slučaj: PRS-01-01/20-14 – područje rada.

¹⁶ 1 slučaj: PRS-01-03/15-18 – područje rada.

¹⁷ “Equal Rights – Equal Pay – Equal Pensions” – Expanding the scope of implementation of gender equality actions and legal standards towards achieving gender equality and combating poverty in Croatia (REC-RGEN-PENS-AG-2017-820696-GPPG). Partneri EU-projekta su bili: IDIZ - Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, CESI – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje, SUH - Sindikat umirovljenika Hrvatske i Institut za ravnopravnost žena i muškaraca (Belgija), dok su potporu provedbi projekta dali: Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ministarstvo pravosuđa i uprave te Državni zavod za statistiku. Projekt se inicijalno trebao provoditi do rujna 2020., ali je zbog poteškoća uzrokovanih pandemijom bolesti COVID-19 i razarajućim potresima u Zagrebu, produžen do veljače 2021. Za više informacija o projektu vidjeti: <http://gppg.prs.hr>.

mirovine u Republici Hrvatskoj“ u kojoj se daju preporuke za izradu nacionalnog zakonodavnog okvira o mogućim standardima, pozitivnim mjerama i akcijama za postizanje rodne ravnopravnosti na tržištu rada i u mirovinskom sustavu s ciljem smanjivanja rizika siromaštva za žene. Pravobraniteljica je ovaj strateški dokument **uputila na 283 adrese nositelja zakonodavne i izvršne vlasti** te drugih pravnih osoba i institucija s kojima je komunicirala tijekom provedbe projekta. Europska komisija je odobrila završno izvješće o provedbi projekta, Pravobraniteljica je i nakon završetka projekta u svojim redovitim aktivnostima nastavila promovirati rezultate i preporuke nastale u sklopu projekta.

1.2. EU-PROJEKT „PARENTS@WORK: CHANGING PERCEPTIONS! - PROMJENA RAZLIČITIH IMPLIKACIJA (MOGUĆEG) RODITELJSTVA ZA ŽENE I MUŠKARCE“¹⁸

Pravobraniteljica je nastavila djelovati kao **podržavajuća institucija** u EU-projektu „Parents@Work: changing perceptions!“, ukupne vrijednosti 172.364,16 EUR. U okviru završne godine provedbe projekta, aktivnosti su bile usmjerene na povećanje svijesti o prisutnosti diskriminacije majki i očeva na radnim mjestima i u procesu zapošljavanja, na razmjenu iskustava te jačanje svijesti o ulozi nacionalnih tijela za jednakost i organizacija civilnog društva u kontekstu suzbijanja diskriminacije roditelja. Održane su 3 aktivnosti: sastanak stručnjaka na razini EU pod nazivom „**Preventing Discrimination and Moving Forward**“, ciklus *online* radionica u Splitu, Osijeku, Rijeci i Zagrebu te završno događanje projektnih partnera na kojem su predstavljeni rezultati istraživanja u projektu te provedena rasprava o načinu poboljšanja položaja roditelja u svijetu rada.

1.3. EU-PROJEKT “RODNE PERSPEKTIVE DIGITALNE TEHNOLOGIJE I SVAKODNEVNOG ŽIVOTA: KREATIVNI PUTEVI I TRANSFORMACIJE“

Pravobraniteljica je u svojstvu **partnerske institucije** prijavila EU-projekt „Rodne perspektive digitalne tehnologije i svakodnevnog života: kreativni putevi i transformacije“¹⁹ u sklopu međunarodnog natječaja Horizon Europe, CHANSE „Transformations: Social and Cultural Dynamics in the Digital Age“. Projekt se usredotočuje na složenost odnosa digitalnih tehnologija i roda na makro i mikro razini s ciljem ispitivanja načina na koje digitalne tehnologije utječu na svakodnevna životna iskustva iz perspektive roda u dva područja: digitalno slobodno vrijeme te digitalni neplaćeni rad. Predviđeno trajanje projekta je 36 mjeseci. *Projektni prijedlog se nalazi u drugom krugu natječaja, u koji je izabrano 90 od 366 poslanih prijedloga.*

1.4. EU-PROJEKT „KVALITETA NA RADNOM MJESTU – RODNO OSJETLJIV PRISTUP“

Pravobraniteljica je tijekom izvještajne godine sudjelovala u prijavi EU-projekta „Kvaliteta na radnom mjestu – rodno osjetljiv pristup“²⁰. Projekt je prijavljen u sklopu programa ERASMUS +, natječajnog poziva ERASMUS-EDU-2021-PI-ALL-INNO, s ciljem stvaranja partnerstava za inovacije. Pravobraniteljica je prijavila projekt u svojstvu **jedine partnerske institucije** iz Hrvatske u

---

¹⁸ Nositelj projekta je bio austrijski L&R Institut za društvena istraživanja (L&R Sozialforschung), dok su partnerske organizacije: Pravobraniteljica za jednakost (Ombudsperson for Equal Treatment) iz Austrije i CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje iz Hrvatske.

¹⁹ *Gendered Perspectives of Digital Technology and Everyday Life: Creative Pathways and Transformations (GPDT)*. Projektni konzorcij sačinjava 15 partnerskih organizacija iz različitih europskih država (između ostalih, iz Hrvatske, Slovačke, Češke, Španjolske i Ujedinjenog Kraljevstva). Hrvatski projektni tim čine predstavnice/i Instituta društvenih znanosti „Ivo Pilar“, Sveučilišta u Rijeci, Sveučilišta u Zadru i Sveučilišta VERN, dok uz Pravobraniteljicu hrvatske kooperacijske partnere čine Centar za ženske studije u Zagrebu, Agencija za elektroničke medije, portal Žene i mediji, Hrvatski klaster konkurentnosti kreativnih i kulturnih industrija te Hrvatska udruga poslodavaca.

²⁰ *Quality at Work – Gender Sensitive Approach.*

međunarodnom konzorciju sastavljenom od 19 organizacija i institucija iz Italije, Grčke, Španjolske, Portugala, Cipra, Poljske, Slovenije i Ujedinjenog Kraljevstva i pod vodstvom institucije Fondazione Ifel Campania iz Napulja. Ukupna vrijednost projekta je 1.000.000 EUR, a predviđeno mu je trajanje 24 mjeseca. *Projektni prijedlog je u procesu evaluacije.*

1.5. MEĐUNARODNI PROJEKT „RADNICA – RODNA JEDNAKOST U SVIJETU RADA“

Početak 2021. započela je provedba međunarodnog projekta „Radnica – rodna jednakost u svijetu rada“²¹ u kojem Pravobraniteljica sudjeluje u svojstvu **partnerske institucije**. Projekt se provodi s ciljem rješavanja nejednakog i diskriminativnog položaja žena u svijetu rada, financijski je podržan od strane Fonda za aktivno građanstvo u Hrvatskoj²² u iznosu od 130.761,15 EUR, a traje do 28.2.2023. Osnovana je neformalna inicijativa pod nazivom „**Radnica**“ čiji je fokus bio na izmjenama Zakona o roditeljskim i roditeljskim potporama, kao i na edukacijskim aktivnostima. Provedena je **kampanja „Nije u redu u uredu“** kojom je u vidu peticijskog pitanja predložena izmjena Zakona o radu s ciljem bolje zaštite prava radnica i radnika, konkretno trudnica i osoba na roditeljskom/roditeljskom dopustu. Peticiju je potpisalo 20.390 građana/ki, što je svrstava među 6% najuspješnijih peticija u Republici Hrvatskoj u posljednjih 10 godina.

1.6. MEĐUNARODNI PROJEKT „PREMA SPRJEČAVANJU I ISKORJENJIVANJU NASILJA I UZNEMIRAVANJA NA RADNIM MJESTIMA U HRVATSKOJ“

Pravobraniteljica je u svojstvu **projektne partnerice** započela s provedbom međunarodnog projekta „Prema sprječavanju i iskorjenjivanju nasilja i uznemiravanja na radnim mjestima u Hrvatskoj“²³. Projekt je sufinanciran iz programa „Socijalni dijalog – dostojanstven rad“ Norveškog fonda 2014.-2021., ukupna vrijednost mu je 110.533,92 EUR, a provodi se 1.1.2021.-30.6.2022. **Pravobraniteljica je sudjelovala u izradi istraživačke metodologije i instrumenata** te u javnom predstavljanju rezultata održanom u Novinarskom domu. Rezultati istraživanja upućuju na probleme nepovjerenja u sustav prijavljivanja nasilja i uznemiravanja na radnom mjestu, nezadovoljstva brzinom i ishodima pokrenutih postupaka, nedovoljne upućenosti u procedure vezano uz prijavljivanje, nejasnoće samih procedura te neučinkovitosti mehanizama zaštite od uznemiravanja i nasilja na radnom mjestu.

1.7. MEĐUNARODNI PROJEKT „OSNAŽIVANJE ŽENA I PODRŠKA U VOJNIM SNAGAMA I MIROVNIM MISIJAMA REPUBLIKE HRVATSKE“

Projekt „Osnaživanje žena i podrška u vojnim snagama i mirovnim misijama Republike Hrvatske“²⁴ financiran je sredstvima Vlade Sjedinjenih Američkih Država (*State Department*), uz podršku Veleposlanstva SAD-a u Republici Hrvatskoj, a provodio se od rujna 2020. do listopada 2021.²⁵

---

²¹ *Workingwoman – Gender Equality in the Labor Market*. Nositelj projekta je organizacija civilnog društva CESI – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje iz Zagreba, dok su ostali/e projektni/e partneri/ce marketinška agencija Señor iz Zagreba te najstarija islandska organizacija za ženska prava IWRA - Icelandic Women's Rights Association.

²² Fond za aktivno građanstvo (Active Citizens Fund - ACF) program je Europskog ekonomskog prostora i Norveškog financijskog mehanizma. Više o tome na poveznici <https://acfcroatia.hr/acf-hrvatska/>.

²³ *Towards prevention and elimination of violence and harassment at workplaces in Croatia*. Nositelj projekta je Nezavisni cestarski sindikat, dok su pored Pravobraniteljice partneri u projektu i Nezavisni hrvatski sindikati.

²⁴ *Strengthening and supporting women in the army force and in the peace missions of the Republic of Croatia*.

²⁵ Projekt je dobiven u sklopu prestižnog natječaja AEIF-2020 (*Alumni Engagement Innovation Fund*), kojeg raspisuje američka Vlada za alumne diljem svijeta. Nositelji projekta bili su alumni u RH - doc. dr. sc. Irena Petrijevićanin Vuksanović (U.S.–European Security Issue), državna tajnica Ministarstva unutarnjih poslova, i doc. dr. sc. Davor Božinović (Foreign Policy), potpredsjednik Vlade RH i ministar

Pravobraniteljica je sudjelovala kao **partnerska institucija** u svim aktivnostima projekta. Analiza položaja žena u vojnim snagama i mirovnim misijama uputila je na znatnu rodnu neravnotežu u sektoru, posebice kada je riječ o djelatnom osoblju, slabu zastupljenost žena na višim/visokim položajima te na položajima odlučivanja, značajnu izloženost nekom obliku diskriminacije i uznemiravanja, posebice kod žena, te na nepovjerenje u sustav prijavljivanja. Provedene su edukacijske radionice na HVU „Dr. Franjo Tuđman“ u Zagrebu i u vojarni „Admiral flote Sveto Letica-Barba” – Pomorska baza „Lora” u Splitu. Projekt je završen svečanom konferencijom u okviru koje je održan i forum teatar, kao inovativna interdisciplinarna metoda podizanja svijesti i promicanja neke društveno relevantne teme, što je u ovom slučaju bio položaj žena u vojnim snagama i mirovnim misijama.

1.8. MEĐUNARODNI PROJEKT „GLAS ŽENA U SPORTU“

Pravobraniteljica je **partnerska institucija** u provedbi međunarodnog projekta „Glas žena u sportu“, koji se financira sredstvima Međunarodnog olimpijskog odbora.²⁶ Projekt se provodi s ciljem povećanja medijskog interesa i veće zastupljenosti ženskog sporta u medijima te ukidanja negativnih rodni stereotipa u sportu, u trajanju 1.6.2021.-31.12.2022. Projekt je svečano predstavljen te je upriličeno i svečano **potpisivanje Sporazuma o suradnji na projektu**.

III. ANALIZA PO PODRUČJIMA

1 ZAPOŠLJAVANJE I RAD

1.1. ZAPOSLENOST I RADNA AKTIVNOST

Slijedom primjene nove **Uredbe (EU) br.2019/1700 Europskog parlamenta i Vijeća za društvene statistike te pripadajuće Provedbene uredbe Komisije (EU) br.2019/2240 za područje radne snage**, koja je snazi od početka 2021., podaci iz Anketa o radnoj snazi, počevši od prvog tromjesečja 2021., nisu usporedivi s podacima za prethodno razdoblje, dok Državni zavod za statistiku (DZS) ne izradi izračun revidiranih osnovnih pokazatelja zaposlenosti i nezaposlenosti za prethodno razdoblje.

Broj radno sposobnog stanovništva (u prva tri tromjesečja 2021.) kreće se na razini od 3.508.000 osoba, što ukazuje na **nastavak trenda pada radno sposobnog stanovništva**. Prosječni broj žena u aktivnom stanovništvu (u prva tri tromjesječja 2021.) iznosio je 838.600, što čini udio od oko 46%, dok je broj muškaraca iznosio 980.300, što čini udio od oko 54%. Prosječna stopa aktivnosti muškaraca (u prva tri tromjesječja 2021.) iznosila je 58%, a prosječna stopa aktivnosti žena 46%, iz čega proizlazi da je stopa aktivnosti muškaraca 12% viša u odnosu na žene.²⁷ Prosječna stopa zaposlenosti muškaraca 15-64 godina (u prva tri tromjesječja 2021.), iznosila je 68%, a žena 58%. Navedeno pokazuje da je udio zaposlenih muškaraca u radno sposobnom stanovništvu i dalje za oko 10% viši u odnosu na žene, što je

---

unutarnjih poslova, dok su Pravobraniteljica i udruga CESI – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje, projektne aktivnosti provodili u svojstvu partnera.

²⁶ Nositelj projekta je Hrvatski olimpijski odbor, a uz Pravobraniteljicu partneri na projektu su Ministarstvo turizma i sporta, Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, Agencija za elektroničke medije i Hrvatski paraolimpijski odbor.

²⁷ Razlika u stopi aktivnosti između žena i muškaraca iznosila je 6% u 2020.

dugoročni kontinuitet. Prosječni broj zaposlenih²⁸ muškaraca (u prva tri tromjesečja 2021.) iznosio je 904.000, dok je prosječni broj žena iznosio nešto manje od 770.000. Prosječna stopa nezaposlenosti (u prva tri tromjesečja 2021.) iznosila je 7,8% u odnosu na muškarce i 8,3% u odnosu na žene.

Analiza podataka HZZ-a o **ulasku u evidenciju nezaposlenih nakon isteka ugovora o radu na određeno** vrijeme pokazuje značajnu razliku po spolu. Promatrajući trendove na trogodišnjoj razini, uočava se da je broj žena koji ulazi u evidenciju nakon isteka ugovora o radu na određeno vrijeme u prosjeku 64% veći od broja muškaraca, dok je broj žena čak za 80% veći od broja muškaraca u 2021. Podaci HZZ-a o izlasku iz evidencije za razdoblje 2019.-2021. ukazuju da je iz evidencije nezaposlenih izašlo 40% više žena nego muškaraca zbog zapošljavanja na određeno vrijeme. Navedeni podaci upućuju da su **žene izložnije neizvjesnosti na tržištu rada**, na što se nadovezuje problematika tzv. prekarne poslova²⁹, te je RH i dalje među zemljama EU s najvišim stopama prekarne poslova.

1.2. RODNO UVJETOVANA SEGREGACIJA TRŽIŠTA RADA

Prema analizi privremenih podataka DZS-a o broju i strukturi zaposlenih u pravnim osobama u 2021., **područja s izraženom dominacijom muških zaposlenika** su poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo (71%), rudarstvo i vađenje (87%), opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (78%), opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša (79%), građevinarstvo (90%) te prijevoz i skladištenje (77%), dok su, s druge strane, **žene izraženo dominantniji spol** u područjima financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (69%), obrazovanja (79%), djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (78%) te ostalih uslužnih djelatnosti (68%). Kao **vrlo uravnoteženim područjima** pokazuju se područja javne uprave i obrane; obvezno socijalno osiguranje (muškarci 50%, žene 50%) te stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (muškarci 51%, žene 49%). U usporedbi s podacima iz Izvješća o radu Pravobraniteljice za 2020., osim blage promjene u području kategorije ostalih uslužnih djelatnosti, u smislu povećanja zastupljenosti žena za otprilike 3%, a time i povećanja neuravnoteženosti u zastupljenosti oba spola u toj djelatnosti, nisu vidljivi drugi statistički bitni pomaci u pogledu rodno uvjetovane segregacije tržišta rada po djelatnostima.

U pogledu pozicija ekonomskog odlučivanja, prema podacima HANFA-e, udio žena u upravama dioničkih društava, čije su dionice, odnosno korporativne obveznice (na dan 31.12.2021.) bile uvrštene na uređeno tržište Zagrebačke burze (u obzir nisu uzeta društva koja su bila u stečaju ili likvidaciji), iznosio je 17%, dok je udio žena u nadzornim odborima navedenih društava iznosio 23%.

1.3. RODNI JAZ U PLAĆAMA

Prema podacima DZS-a o bruto plaćama po spolu u 2020.-2021., vidljivo je da je **došlo do znatnog smanjenja razlike u prosječnim plaćama između muškaraca i žena**. Dok je rodni jaz u plaćama iznosio 13% u 2019., on se gotovo prepolovio te je iznosio 6,9% u 2020., te blago porastao na **7% u 2021.** Prosječna bruto plaća muškaraca (2021.) iznosila je 9.919 kn, dok je prosječna bruto plaća žena iznosila 9.226 kn. Analiza po poslovnim sektorima pokazala je da je smanjenje rodnog jaza u plaćama pretežito stihijska posljedica određenih procesa na tržištu rada koji su potaknuti negativnim odrazom pandemije bolesti COVID-19 na gospodarstvo. Važan faktor koji se u analizi primjećuje te potvrđuje

---

²⁸ Pojam zaposlenih obuhvaća sve osobe koje su u referentnom tjednu radile, bez obzira na njihov formalni status i bez obzira na način plaćanja za obavljeni rad.

²⁹ Obuhvaćaju kratkoročne poslove u trajanju do 3 mjeseca.

ovu tezu jest okolnost da je u većini djelatnosti (u 14 od 19) u 2021., trend kretanja rodno jaza u plaćama krenuo obrnutim smjerom, dakle, ponovno rasti u korist prosječnih plaća muškaraca. **Najviše stope rodno jaza** u plaćama u 2021., vidljive su u prerađivačkoj industriji, djelatnosti trgovine na veliko i na malo te popravka motornih vozila i motocikla, financijskoj djelatnosti i djelatnosti osiguranja, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi te ostalim uslužnim djelatnostima.

Prema zadnje dostupnim podacima DZS-a (2020.), iznos prosječne mirovine porastao je za otprilike 60 kn u odnosu na oba spola (2.786,89 kn). Nastavlja se kontinuitet opadanja rodno jaza u mirovinama koji (u 2020.) iznosi **20,7%**.

1.4. SAMOZAPOŠLJAVANJE I PODUZETNIŠTVO ŽENA

Analizirajući razvoj poduzetništva žena kroz duži period vidljiv je spori rast udjela žena u poduzetništvu. Analiza udjela žena poduzetnica **u vlasničkoj strukturi trgovačkih društava** koju je FINA izradila (2021.), pokazuje lagani rast žena vlasnica/osnivačica trgovačkih društava od 2011. do 2020. godine i to s 18% u 2011. na 22% u 2020. Dodatno postoje trgovačka društva u mješovitom vlasništvu, odnosno gdje su osnivačice žene s drugim osobama te ako i ta društva pribrojimo onima u isključivo ženskom vlasništvu tada udio ženskog poduzetništva u ukupnom broju trgovačkih društava iznosi 32% u 2020. **Prema podacima iz Obrtnog registra** od ukupno 96.470 obrta registriranih na dan 31.12.2021., njih 34.468 bilo je u vlasništvu žena što čini 36%. Kroz mjere aktivne politike zapošljavanja u **potporu za samozapošljavanje** (2021.) je novouključeno 2.407 žena što čini 39% svih korisnika/ca potpore. Dio prepreka koje stoje na putu žena u poduzetništvo su općenite prepreke koje sprječavaju ulaz žena na tržište rada, a to se posebice odnosi na rodne stereotipe, tradicionalne rodne uloge i posljedično otežano usklađivanje privatnog i profesionalnog života pri čemu u pogledu poduzetništva tome treba pridodati i nedovoljan pristup financijskim sredstvima za pokretanje poslovanja. Nastavno na sve navedeno **potrebno je uključiti posebne mjere** za razvoj poduzetništva žena u *Nacionalni plan industrijskog razvoja i poduzetništva za razdoblje 2021.-2027.* (sukladno odredbama čl.9. ZRS).

1.5. SPOLNO UZNEMIRAVANJE

Pravobraniteljica u svom djelovanju već nekoliko godina evidentira povećanje broja slučajeva spolnog uznemiravanja u području zapošljavanja i rada, te od 2021. i u području visokog obrazovanja. Uslijed građanskih inicijativa pokrenutih 2020.-2021., poput **inicijative #nisamtražila i velikog broja pritužbi i svjedočenja**, Pravobraniteljica je pokrenula intenzivnu suradnju s brojnim obrazovnim i ostalim državnim, javnim i strukovnim institucijama i udrugama kojima je pružala stručnu pomoć s ciljem unaprjeđenja internih pravnih okvira, uređenja i jačanja postupovnih odredbi zaštite dostojanstva radnika/ca (studentica i studenata) te sankcioniranja počinitelja ovih po spolu diskriminatorskih prijestupa. Održane su također i brojne edukacije povjerenika/ca za zaštitu dostojanstva radnika/ca kao i cjelokupnih uprava i radnih kolektiva ovih tijela i institucija.

Na godišnjoj razini, u ukupnom broju pritužbi u području rada i zapošljavanja koje Pravobraniteljica zaprima, **do 2021., na spolno uznemiravanje otpadalo je nekih 25 do 30% pritužbi, dok je u 2021. skok u broju pritužbi bio veći i od 100%**. Zaprimito je, ili je Pravobraniteljica obavještena o više od 100 pritužbi, s tim da je većina njih obrađivana na navedenim institucijama uz stručnu pomoć Pravobraniteljice. Prema službenoj statistici MUP-a, 2021. godine **evidentirano je sveukupno 98 prijava za kazneno djelo – Spolno uznemiravanje od kojeg broja je 85 žrtava žena (87 %) i 13 muškaraca (13 %)**. Gledajući počinjenje djela među bliskim osobama, od ukupnog broja žena žrtava,

njih 11 je nastradalo od bliske muške osobe. Komparativno gledajući godišnje trendove u posljednjih 5 godina **gotovo se učtetverostručio broj prijavljenih slučajeva** (u 2017. broje prijavljenih slučajeva bio je 26). Istovremeno, brojke stvarno procesuiranih slučajeva, odnosno osuđenih počinitelja na godišnjoj razini za ovo kazneno djelo ostale su praktički jednoznazenkaste.

Osim navedenog trenda povećanog broja pritužbi zaprimljenih kod Pravobraniteljice, evidentiran je i **nastavak trenda anonimnog prijavljivanja spolnog uznemiravanja**. Takve anonimne pritužbe značajno ograničavaju postupanje te su istovremeno znak slabosti sustava da zaštiti žrtve i osudi počinitelje, ali i pokazatelj kako u našem društvu spolno uznemiravanje i dalje predstavlja određeni društveni i pravni tabu. **I kao treći trend, nastavila se skoro stopostotna rodno utemeljena uvjetovanost ovog prijestupa**, odnosno ponovo je zabilježeno kako su žene žrtve ovog oblika diskriminatornog ponašanja. Unatoč navedenome, Pravobraniteljica ističe kako je kroz izvještajnu godinu ipak došlo do određenih pozitivnih pomaka u smislu kvalitetnijeg i intenzivnijeg normiranja ove materije od strane zakonodavca, poslodavaca i obrazovnih institucija.

1.6. RODILJNE I RODITELJSKE POTPORE

Kao i tijekom ranijih godina, statistički pokazatelji i nadalje potvrđuju situaciju da je RH među članicama Europske unije u kojima muškarci (očevi) najmanje koriste dopuste za djecu – **3,9%** te se tijekom 2021. nastavio trend pada korištenja roditeljskog dopusta od strane očeva i to s 2.039 korisnika ili 4,3% (2020.) na 1.870 korisnika ili 3,9% (2021.). Uzroke treba tražiti u društvu, odnosno činjenici da je tradicionalno shvaćena uloga žena primarno orijentirana na djecu i brigu o djeci. Stanje bi se moglo popraviti najavljenom skorašnjom implementacijom *Direktive 2019/1158 Europskog parlamenta i Vijeća od 20.6.2019. o ravnoteži između poslovnog i privatnog života roditelja i pružatelja skrbi i o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 2010/18/EU* kojom se, između ostalog, propisuje očev dopust u trajanju od najmanje deset radnih dana povodom rođenja djeteta. Pravobraniteljica podržava navedeno, kao i predviđeno podizanje maksimalnog iznosa naknade plaće za zaposlene i samozaposlene korisnike prava na roditeljski dopust te delimitiranje roditeljskih naknada.

1.7. DEMOGRAFSKA POLITIKA I AKTIVNOSTI PRAVOBRANITELJICE

Negativni demografski trendovi (negativni prirodni prirast, niska stopa fertiliteta) nastavili su se i tijekom 2021., a čemu je svakako doprinio i nastavak pandemije bolesti COVID-19. Prema prvim rezultatima Popisa stanovništva, kućanstava i stanova u RH 2021. (provedenog u razdoblju od 13.9.-14.11.2021.), u razdoblju od 2011.-2021., **broj stanovnika u RH smanjio se za 396.360 osoba, odnosno 9,25%** (na dan 31.8.2021. iznosi 3.888.529), a pad broja stanovnika i kućanstava zabilježile su sve županije. Polazeći od negativne demografske slike i činjenice da se takvo stanje odražava na ostvarivanje ravnopravnosti spolova, Pravobraniteljica je nastavila isticati da bi učinkovita demografska politika morala biti usko povezana s ostvarivanjem ustavnog načela ravnopravnosti spolova te da demografska i pronatalitetna politika ne bi nikako trebala biti na štetu žena. Pravobraniteljica predlaže da se osigura cjelovita i dugoročna demografska i populacijska politika koja će uvažavati načela kojima se afirmira rodno usmjerena politika.

2 RODNO UTEMELJENO NASILJE

2.1. NASILJE U OBITELJI

Tijekom 2021. izmijenjen je dio zakonodavnog okvira s ciljem unaprjeđenja sustava procesuiranja i kažnjavanja rodno utemeljenog i seksualnog nasilja te zaštite žrtava, a osiguran je i širi obuhvat bliskih osoba koje se štite ključnim zakonima u ovom području. Pravobraniteljica je u 2021., kontinuirano javno izražavala ozbiljnu zabrinutost u odnosu na činjenicu da većinu nasilja prema ženama čine zapravo njihovi najbliži, supruzi, partneri, bivši partneri i sinovi, dok veliki broj žena smrtno strada upravo nakon što se odluči prekinuti nasilnički odnos. Stvarni uzroci nasilja ne adresiraju se kvalitetno, posebice kroz edukaciju, prevenciju i resocijalizaciju počinitelja, oslanjajući tako cijeli sustav borbe protiv rodno utemeljenog nasilja na represiju i kažnjavanje, a što u konačnici rezultira brutalizacijom nasilja.

2.1.1. Prekršajna djela obiteljskog nasilja

Prema statistici MUP-a zbog prekršaja počinjenog nasiljem u obitelji **prijavljeno je 8.368 osoba (2% manje nego u 2020.)**. Od toga su kao počinitelji prijavljene 6.402 (75%) osobe muškog spola (6.601 u 2020.) i 1.966 (25%) osoba ženskog spola (1.938 u 2020.). Evidentirano je ukupno **1.620 recidivista prekršajnih djela nasilja u obitelji** (19,4%) što je za 12,3% manje nego u 2020. Policija je evidentirala ukupno 9.564 žrtve što je također manje u odnosu na 2020. (9.888 žrtava). **Prema spolu je evidentirano 6.122 žrtava ženskog spola (64%) i 3.442 žrtava muškog spola (36%). Komparirajući s 2020., žrtava žena je 148 manje, dok je čak 176 žrtava muškog spola više u odnosu na 2020.** Prikazane brojke upućuju na nastavak trenda kontinuiranog pada broja slučajeva obiteljskog nasilja u sferi prekršajnog prava.

2.1.2. Kaznena djela nasilja u obitelji/među bliskim osobama

Izvršajnu godinu karakterizira nastavak rasta broja počinjenih kaznenih djela u obitelji i među bliskim osobama i to već sedmu godinu za redom. Prema službenim podacima MUP-a **počinjeno je ukupno 6.452 kaznenih djela među bliskim osobama (5.747 u 2020.) što predstavlja porast od 12% u odnosu na 2020.** Što se tiče samo kaznenog djela iz čl.179.a Kaznenog zakona – „Nasilje u obitelji“ – počinjeno je 1.661 ovih kaznenih djela (1.578 u 2020.) što je porast od 5% u odnosu na 2020. Navedenim kaznenim djelima ukupno je stradalo 6.656 žrtava (5.960 u 2020.) što je za 11,6% više žrtava nego u 2020. **Od ukupnog broja stradalih žrtava u 2021., 5.244 ili 79% su žene (4.506 u 2020.), dok je muškaraca 1.412 ili 21% (1.454 u 2020.)**. Sukladno dostavljenoj statistici, bilježimo ukupno 738 žena žrtava nasilja više nego u 2020. i 42 muškarca žrtve nasilja manje nego u 2020. Iako u komparaciji s prošlim godinama bilježimo usporen trend rasta kaznenih djela nasilja u obitelji i među bliskim osobama, bilježi se značajan i zabrinjavajući porast upravo žena žrtava nasilja (738 više nego u 2020.), dok broj muškaraca žrtava pada.

2.1.3. Femicid

Prema podacima MUP-a, u 2021., evidentirano je ukupno **30 ubojstava** (6 manje nego 2020.), **od čega je 14 ubijenih žena. Od ukupnog broja ubijenih žena, njih 11 je ubijeno od strane bliskih osoba, a od toga su 4 žene ubijene od strane sadašnjih ili bivših intimnih partnera.** Prema navedenim podacima, vidljivo je da je došlo do ukupnog pada broja ubojstava za 16,7%, kao i ukupnog pada broja ubojstava žena za 26,3% u odnosu na 2020. Također, bilježimo i pad od 55% u brojkama ubijenih žena od strane njihovih sadašnjih ili bivših partnera u komparaciji s 2020. (2021. – 4, 2020. – 9 ubijenih žena).

No i dalje bilježimo negativni trend porasta broja ubijenih žena od strane bliskih osoba, a čemu su zasigurno doprinijeli pandemijski uvjeti te izolacija.

2.1.4. Trendovi

Rast broja kaznenih djela nasilničkih ponašanja u obitelji i među bliskim osobama s jedne strane, te pad broja ubojstava žena s druge, zasigurno je uzrokovan pojačanim naporima koje posljednjih godina policija ulaže u senzibilizaciju i edukaciju policijskih službenika/ca u svrhu prepoznavanja i pravilnog kvalificiranja određenih ponašanja kroz kaznenopravnu umjesto prekršajnopravnu zaštitu. **Stroža zakonodavna, ali i praktična kvalifikacija obiteljskog i rodno utemeljenog nasilja moguće ima utjecaj na smanjen broj ubojstava.** No, tek kroz nadolazeće godine i praćenje trendova moći ćemo argumentirano utvrditi postoji li doista navedena veza između strožih kvalifikacija i manjeg broja ubojstava žena ili se radi o izoliranoj statističkoj pojavi. Međutim, navedeni višegodišnji trend smanjenja broja slučajeva u području prekršajnopravne zaštite, uz višegodišnji i kontinuirani porast slučajeva u području kaznenopravne zaštite, **upućuje i na zaključak na koji Pravobraniteljica već godinama upozorava, a to je da naš sustav borbe protiv nasilja prema ženama i u obitelji dugoročno zapravo odvraća žrtve nasilja od prijavljivanja lakših oblika nasilja dok situacija ne eskalira i prijeđe u sferu kaznenog zakonodavstva, a onda je nasilje više nemoguće trpjeti ili kriti jer su posljedice najčešće tragične.** Takav sustav nejasnih kriterija koji u osnovi neselektivno adresira sve oblike nasilja kroz represivni sustav pogodan je za manipulacije i lako ga je zlorabiti. S druge strane, žrtve u takvoj konstelaciji gube povjerenje u sustav, trpe nasilje i nisu sklone prijavama, dok doista ne nastradaju, a tada je često već i kasno. Opisanom sustavu borbe protiv rodno utemeljenog nasilja **nedostaje preventivna komponenta, nedostaje sveobuhvatna i kontinuirana edukacija i nedostaju programi resocijalizacije počinitelja**, a bez navedenih komponenti rodno utemeljeno nasilje se ne može uspješno suzbijati.

2.1.5. Psihosocijalni tretman počinitelja nasilničkih djela

Prema podacima Ministarstva pravosuđa i uprave za 2021., ukupni broj evidentiranih sigurnosnih mjera i obveza čije je provođenje u nadležnosti probacijske službe i/ili unutar zatvorskih sustava, bio je **199 (190 u 2020.)** dok je ukupan broj provedenih mjera i obveza u 2021. (uključujući i one čije izvršavanje započelo u ranijim kalendarskim godinama) **61 (48 u 2020.)** Gledajući spolnu raščlambu, mjere i obveze psihosocijalnog tretmana iz sfere kaznenopravne zaštite, **izrečene su prema 22 žene i 177 muškaraca.** MPU je istaknuo kako je u 2021., **temeljem čl.13. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, zaštitna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana provedena u cijelosti prema 193 osobe, od kojih 48 čine žene (25%), a preostalo muškarci (75%).** U odnosu na 2020. **bilježimo značajan pad broja osoba koje su u cijelosti završile ovaj tretman** (u 2020. ukupno je psihosocijalni tretman u cijelosti završilo 265 osoba, od čega 59 žena (22%) i 206 muškaraca (77,7%)). Ukupna sredstva za provođenje psihosocijalnih tretmana u kaznenim i prekršajnim postupcima za 2021. smanjena su rebalansom s predviđenih 900.000 kuna na 750.000 kuna, **od kojih je utrošeno ukupno 585.490,13 kuna što je 8% manje utrošenih sredstava u usporedbi s 2020.** Unatoč višegodišnjem izvještavanju Pravobraniteljice o značaju psihosocijalnog tretmana kao ključnog instrumenta dugoročne prevencije recidiva u području obiteljskog i rodno utemeljenog nasilja, sredstva za ovu aktivnost se iz godine u godinu smanjuju, što će se zasigurno dodatno negativno odraziti na utvrđene trendove rasta broja kaznenih djela i pada broja prekršajnih djela rodno utemeljenog i obiteljskog nasilja, odnosno 'brutalizacije nasilja'.

2.1.6. Postupanje policije i pravosuđa prema žrtvama nasilja u obitelji

Pravobraniteljica već godinama ističe kako najveći napredak u području procesuiranja i suzbijanja obiteljskog nasilja i nasilja među bliskim osobama iz godine u godinu ostvaruje upravo policija. Pravobraniteljica je tijekom izvještajnog razdoblja evidentirala i kako u pokrenutim antidiskriminacijskim postupcima protiv policije, Ravnateljstvo policije (MUP, unutarnja kontrola, ali i pojedine policijske uprave) u sve većem broju slučajeva u ranoj fazi postupanja Pravobraniteljice prepoznaje spolnu diskriminaciju u svojim redovima te poduzima brze i učinkovite mjere suzbijanja iste i kažnjavanja odgovornih. Može se zaključiti kako je policija i u 2021., nastavila edukaciju svojih službenika/ca, također je nastavila unaprjeđivati sustav ranog prepoznavanja rodno utemeljenog nasilja te uvoditi nove preventivne programe u procesuiranju i suzbijanju ovog oblika nasilničkog ponašanja.

2.1.7. Postupanje centara za socijalnu skrb prema žrtvama nasilja u obitelji

I tijekom ovog izvještajnog razdoblja nastavila se načelno dobra praksa CZSS vezano uz dosljednu primjenu odredbi Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji te tretman žrtava obiteljskog nasilja. Uočeni propusti u postupanju centara predstavljaju (kao i tijekom ranijih godina) pojedinačne i izdvojene slučajeve, a nikako uobičajeni standard u postupanju sa žrtvama. Pritom se kao jedno od aktualnih pitanja i tijekom ovog izvještajnog razdoblja javlja **važnost senzibilnog i individualnog pristupa prema žrtvama obiteljskog nasilja**. Pojedine pritužbe ukazuju i kako je potrebno kontinuirano **ukazivati na obvezu zaštite tajnosti podataka** na koje žrtva ima pravo, a sukladno čl.6. ZZNO.

2.1.8. Provedba Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji

U RH djeluje ukupno 25 skloništa za žrtve nasilja (od kojih je 6 novoosnovanih u 2020.), a MRMSOSP pruža financijsku potporu za njih 23 iz sredstava državnog proračuna ili putem EU fondova. Međutim, podaci pribavljeni od županija ukazuju na neujednačenu praksu financiranja skloništa, posebice vezano uz visinu novčanih sredstava izdvojenih za njihov rad iz županijskih proračuna, a koja i nadalje čine vrlo malen, gotovo zanemariv, udio u njihovim proračunima (između 0,0006% - 0,06%). U odnosu na stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji, potrebno je nastaviti s proaktivnom provedbom navedene mjere. Stoga Pravobraniteljica smatra da je **prioritet uvesti sustavno, sigurno i pravovremeno financiranje svih postojećih skloništa za žrtve nasilja, kao i osigurati adekvatna sredstva za stambeno zbrinjavanje žrtava**.

2.2. SILOVANJE

Tijekom 2021. evidentirana su ukupno 194 kaznena djela silovanja (čl.153. KZ-a), od kojih je njih 101 (52%) počinjeno na štetu članova obitelji i bliskih osoba pri čemu su sve žrtve (njih 101) bile ženskog spola. U 2020., bilo je evidentirano ukupno 168 kaznenih djela silovanja, od kojih je njih 79 (47%) bilo počinjeno na štetu članova obitelji i bliskih osoba pri čemu je svih 79 žrtava također bilo ženskog spola. Vidljivo je kako je tijekom 2021., došlo do **porasta od 15,5% ukupnog broja kaznenih djela silovanja**. Pritom treba imati u vidu kako kod ovog kaznenog djela postoji i određena tzv. tamna brojka neprijavljenih kaznenih djela pri čemu izvanredne epidemiološke okolnosti mogu nepovoljno djelovati na žrtve. Tijekom 2021., svako drugo kazneno djelo silovanja bilo je počinjeno između bliskih osoba, i to najčešće od strane bračnih partnera/bivših partnera/izvanbračnih partnera u čak 49% slučajeva te od strane očuha na štetu pastorke (25%).

---

3 RODITELJSKA SKRB

Pritužbe iz ovog područja su u 54% slučajeva podnosili muškarci/očevi pritužujući se na spolne stereotipe vezane uz roditeljsku skrb i općenito ulogu i položaj oca u skrbi za djecu. Pritužbe majki su bile usmjerene uglavnom na njihov nepovoljniji položaj uvjetovan proživljenim obiteljskim nasiljem. Analizom zaprimljenih pritužbi vidljivo je kako se i tijekom 2021. (unatoč specifičnim epidemiološkim okolnostima) nastavila načelno dobra praksa centara za socijalnu skrb u ovom području. Kao važan novi dokument treba spomenuti *Rezoluciju Europskog parlamenta od 6. listopada 2021. o posljedicama nasilja koje vrše partneri u intimnim vezama i prava skrbništva po žene i djecu (2019/2166(INI))*. Pored postupanja po zaprimljenim pritužbama, izvještajno razdoblje karakteriziraju i određene aktivnosti vezane uz koncept/sindrom otuđenja od roditelja pri čemu je Pravobraniteljica isticala kako se prvenstveno radi o pitanju struke koja se o navedenom treba odrediti.

---

4 SPOLNE I RODNE MANJINE

4.1. DISKRIMINACIJA TEMELJEM SPOLNE ORIJENTACIJE

Aktivnosti Pravobraniteljice u 2021. odnosile su se na praćenje provedbe Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola, rad po pritužbama pripadnika/ca spolnih i rodnih manjina, suradnju s organizacijama civilnoga društva, sudjelovanje na javnim događanjima, sudjelovanje u savjetovanjima sa zainteresiranom javnošću, praćenje pojavnosti zločina iz mržnje i postupanja nadležnih tijela, osude manifestacija homofobije i diskriminatornog govora u javnosti te druge aktivnosti vezane uz promicanje i unaprjeđenje zaštite prava pripadnika/ca spolnih i rodnih manjina. Prema podacima Ministarstva pravosuđa i uprave u 2021. sklopljena su 103 životna partnerstva, što je najviše u posljednjih 5 godina. Prilikom izrade novih provedbenih propisa vodilo se računa o njihovoj usklađenosti s odredbama Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola. Predstavljena je i **javna usluga e-Prijava životnog partnerstva** čije žurno uvođenje je Pravobraniteljica preporučila u prethodnom izvješću. Međutim, izvještajno razdoblje je **obilježeno nizom manifestacija netolerancije, neuvažavanja, isključivosti te nasilja** u odnosu na pripadnike/ce spolnih i rodnih manjina, osobito u političkom diskursu u kojem se promicanje prava spolnih i rodnih manjina podvodilo pod pojam „LGBTIQ propagande“ te neprimjereno dovodilo u kontekst s pedofilijom. Tijekom 2021., zabilježeno je gotovo dvostruko povećanje zločina iz mržnje motiviranog spolnim opredjeljenjem i rodnim identitetom³⁰, a prvi put u zadnjih 10 godina zabilježeni su i slučajevi zločina iz mržnje u vrijeme održavanja Povorke ponosa. Pravobraniteljica je u više navrata reagirala priopćenjima u kojima je osuđivala sve vrste homofobnih napada te ukazivala da takvi incidenti pokazuju da naše društvo još uvijek nije dovoljno inkluzivno u odnosu na spolne i rodne manjine niti da dovoljno osuđuje nasilje prema osobama koje pripadaju navedenoj ranjivoj skupini.

Unatoč činjenici da je EU Strategija za ravnopravnost LGBTIQ osoba 2020.–2025., u primjeni već više od godinu dana, tijekom izvještajnog razdoblja Pravobraniteljica nije uočila aktivnosti izvršne vlasti koje bi bile usmjerene na ostvarivanje ciljeva Strategije. Nažalost, unatoč upozorenjima Pravobraniteljice na **potpuni izostanak strateškog okvira za suzbijanje diskriminacije** te ranijim

---

³⁰ Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, 2021.

najavama nadležnog tijela da će biti donesen u 2021., nacionalni strateški dokument za suzbijanje diskriminacije i dalje ne postoji te se više ne može govoriti niti o kontinuitetu strateškog djelovanja, niti o usklađivanju sa zakonodavnim okvirom za strateško planiranje kojim se formalistički pravdalo donošenje dokumenta s razdobljem važenja od 2021. do 2027. godine.

4.2. DISKRIMINACIJA TEMELJEM RODNOG IDENTITETA

Pravobraniteljica je u tijeku izvještajne godine nastavila zaprimati povećan broj pritužbi transrodnih osoba među kojima su i ove godine prednjačile one u kojima se isticao **problem različitog tretmana ovih osoba po pitanju prava na dostupnost zdravstvenih usluga**. Kao i prethodne godine, pritužbe su se uglavnom podnosile zbog odbijanja liječnika specijalista i određenih bolnica da odobre operativne zahvate na teret HZZO-a, argumentirajući takav stav činjenicom da trošak konkretnih zahvata ne spada pod troškove koje pokriva obvezno zdravstveno osiguranje i to unatoč činjenici što su se u usporedivoj situaciji nekim transrodnim osobama zahvati tijekom prošlih godina obavljali upravo na trošak sredstava obveznog zdravstvenog osiguranja. Osim što je Pravobraniteljica uslijed navedene prakse utvrdila diskriminaciju po nekoliko pritužbi transrodnih osoba, navedeno diskriminatorno postupanje bolnica i odgovornih nadležnih tijela, rezultiralo je i prvom pravomoćnom presudom u korist transrodne osobe (tužitelj). Pravobraniteljica se nije umiješala u ovaj sudski postupak, ali je putem odvjetnice tužitelja **dostavljeno sudu stajalište Pravobraniteljice kojim se sud rukovodio prilikom donošenja presude**. Presudom je utvrđeno da su KBC Dubrava i HZZO diskriminirali tužitelja jer mu nisu omogućili kirurški zahvat na teret sredstava obveznog zdravstvenog osiguranja i time ga, u usporedivoj situaciji, doveli u nepovoljan položaj.

Prema statistici Ministarstva zdravstva za 2021., Nacionalno zdravstveno vijeće (NZV) je u razdoblju od 6 godina ukupno zaprimilo 164 zahtjeva za izdavanjem mišljenja o promjeni spola ili odabira života u drugom rodnom identitetu, od čega je (do 29.11.2021.) ukupno pozitivno riješeno 152 (92,6%) zahtjeva, 1 osoba je odustala od svog zahtjeva (0,6%), dok je 11 zahtjeva još u postupku rješavanja (6,7%). U 2021., NZV je zaprimilo 17 zahtjeva za izdavanje mišljenja o promjeni spola ili odabiru života u drugom rodnom identitetu, od čega je (pozitivno) riješeno 6, dok je preostalih 11 još u postupku rješavanja. Određeni broj pritužbi odnosio se i na **sporost** NZV-a u donošenju mišljenja o promjeni spola ili odabira života u drugom rodnom identitetu po kompletiranim zahtjevima te na ostvarivanje nekih drugih prava transrodnih osoba.

U suradnji s udrugom TransAid, a na poziv Centra za izobrazbu Ministarstva pravosuđa i uprave, Uprave za zatvorski sustav i probaciju, **Pravobraniteljica je nastavila edukacije zatvorskih službenika/ca i pravosudnih policajaca/ki** o suzbijanju diskriminacije temeljem rodnog identiteta u zatvorskim sustavima te o nadležnostima i ovlastima Pravobraniteljice za ravnopravnosti.

---

5 OBRAZOVANJE

U okviru kampanje *#nizamtražila* podnesene su **brojne pritužbe na spolno uznemiravanje u području visokog obrazovanja**, povodom čega je Pravobraniteljica davala smjernice visokim učilištima za postupanje u takvim slučajevima. Tim povodom pokrenute su inicijative za uvođenjem sveobuhvatnog seksualnog obrazovanja u odgojno-obrazovni sustav, kojima Pravobraniteljica daje podršku. Pravobraniteljica je sudjelovala u nizu aktivnosti s ciljem edukacije različitih dionika u području obrazovanja o pitanjima ravnopravnosti spolova, uključujući učenike/ce, studente/ice, učitelje/ice i

nastavnike/ce. Pravobraniteljica je pažnju je posvetila unaprjeđenju vođenja statističkih podataka, pri čemu je DZS iskazao visoku spremnost na suradnju. Analizirala je podatke iz recentnih istraživanja vezano uz pitanja ravnopravnosti spolova te izradila pregled aktualnih trendova i izazova u nacionalnom kontekstu. Prisutnost određenih seksističkih i homofobnih stavova među mladima trebaju predstavljati razlog za zabrinutost i povod za proaktivnost. Rodni stereotipi o podjeli određenih obrazovnih smjerova na „ženske“ i „muške“ i dalje su prisutni. JLP(R)S posljednjih godina aktivno rade na osnaživanju integracije odgoja i obrazovanja za ljudska prava u području osnovnog i srednjeg obrazovanja. Tijekom godina bilježe se pozitivni pomaci po pitanju uvođenja odgoja i obrazovanja za ravnopravnost spolova u odgojno-obrazovni sustav, međutim razvidne su određene poteškoće u provedbi propisanih nastavnih sadržaja.

---

6 MEDIJI

Pravobraniteljica je nastavila pratiti medije putem svakodnevnog pregleda tema vezanih za njezinu nadležnost i po potrebi reagiranjem javnim priopćenjima, provedbom neovisnih tematskih analiza i istraživanja³¹, te postupanjem po pritužbama. Općenito govoreći u posljednje je tri godine došlo do **pozitivnih pomaka u načinu izvještavanja medija o nasilju prema ženama i femicidu** u odnosu na razdoblje prije donošenja Smjernica za senzibilizirano izvještavanje o nasilju prema ženama i femicidu u okviru Medijskog kodeksa koje je Pravobraniteljica objavila 2019. Napredak je vidljiv u činjenici da medijski sadržaji manje potenciraju predrasudu da je žrtva izazvala nasilje iako često propituju koji su uzroci konkretnog čina nasilja o kojem izvještavaju te češće traže komentare i izjave relevantnih institucija i organizacija civilnoga društva vezano uz događaj što doprinosi boljem javnom razumijevanju problematike rodno utemeljenog nasilja. Međutim, i nadalje se koriste senzacionalistički izrazi za počinitelja i čin nasilja te pojedini mediji vrlo detaljno iznose pojedinosti slučaja nasilja, čak i za slučajeve koji su se dogodili prije više godina, objavljuju fotografije žrtve bez da za to postoji opravdani interes javnosti te na druge načine krše privatnost i dostojanstvo žrtve. Medijski sadržaji koji koriste **seksizam i rodne stereotipe te objektiviziraju žene** u različitim područjima života i dalje su prisutni te uz prateći **senzacionalizam** oblikuju i izvještavanja o temama iz područja ravnopravnosti spolova. Zabilježeno je i korištenje seksizma i rodni stereotipa kao ilustracije za određeni društveni problem kako bi se žene, kao društvenu grupu čije ponašanje je nemoralno i/ili društveno štetno, krivilo za taj problem. Rodni stereotipi često se koriste i u satiričkim priložima ili umjetničko-kulturnim sadržajima, a posebno prema konkretnim javnim osobama. **Reklame i reklamne kampanje** postaju sve sofisticiranije te suptilno koriste rodne stereotipe i objektivizaciju žena u vjeri da će na taj način biti primijećeni u javnosti i ostvariti tržišni uspjeh. I ove smo godine zabilježili **izjave javnih osoba** sa seksističkim konotacijama te direktno ili indirektno omalovažavanje žena temeljem spola. U doba društvenih mreža te aktivne komunikacije javnih osoba putem tih platformi dolazi i do **pojave seksističkog govora putem osobnih profila na društvenim mrežama** te iako Pravobraniteljica nije nadležna za postupanja po pitanju izjava putem profila na društvenim mrežama, kontinuirano upozorava da javne osobe imaju višu razinu društvene odgovornosti i kao takve moraju voditi računa o govoru u javnom prostoru, uključivo i na društvenim mrežama. U 2021. održani su lokalni izbori te je Pravobraniteljica u više navrata **kroz priopćenja i izjave u medijima upozorila sve sudionike/ce**

---

³¹ U izvještajnom razdoblju Pravobraniteljica je provela: (1) Analizu medijskog izvještavanja o lokalnim izborima iz rodne perspektive i (2) Rodnu analizu naslovnica dnevnih novina. Iste su dostupne su na poveznici: https://prs.hr/cms/posts_all/1/14.

lokalnih izbora, medije i javnost na obvezu korištenja komunikacijskih obrazaca kojima se poštuju osobno dostojanstvo i ljudska prava.

Preporuke Pravobraniteljice u području medija, a temeljem praćenja trendova i provedenih analiza, upućuju na nužnost sustavne edukacije medijskih djelatnika/ca vezano za suzbijanje seksizama i rodnih stereotipa u medijskim sadržajima te jačanje etičkih principa i poštivanja načela ravnopravnosti spolova u izvještavanju i oblikovanju medijskih sadržaja. Također je potrebno povećati broj sadržaja koji, umjesto stereotipiziranih rodnih uloga, promoviraju raznovrsne rezultate i uspjehe žena i spolnih i rodnih manjina u različitim područjima života te povećati zastupljenost tema iz područja ravnopravnosti spolova u medijskim sadržajima pri čemu je važno razumijevati društveni kontekst i izbjegavati senzacionalizam u njihovom prikazu, posebno kada je u pitanju rodno utemeljeno nasilje te sadržaji koji se tiču ranjivih društvenih skupina. I konačno, reklame i reklamne kampanje ne smiju se temeljiti na objektivizaciji ženskog tijela, rodnim stereotipima i seksizmu već je poželjno da koriste svoj doseg kako bi promicale načelo ravnopravnosti spolova.

---

7 POLITIČKA PARTICIPACIJA

Rezultati ovogodišnjih lokalnih izbora donijeli su blago poboljšanje po pitanju zastupljenosti žena na svim razinama vlasti lokalne i područne (regionalne) samouprave. U odnosu na rezultate prošlih lokalnih izbora (2017.) kada je udio izabranih žena u sva predstavnička i izvršna tijela JLP(R)S bio 24,4%, njihova zastupljenost povećana je za 2,9% i sada iznosi 27%. Gledajući zasebno, u predstavnička tijela (županijske skupštine, gradska i općinska vijeća) izabrano je 29% žena, a u izvršna tijela (župani, gradonačelnici, načelnici) izabrano je 11% žena. Premda se radi o blagom pozitivnom pomaku u odnosu na prethodne lokalne izbore, navedeni podaci i dalje su u velikom odstupanju od načela ravnopravnosti spolova. Slična situacija prisutna je i na parlamentarnoj razini (na parlamentarnim izborima 2020., izabrano je svega 23% žena). Stanje je posebno zabrinjavajuće kada se uzme u obzir da je od donošenja prvog ZRS-a prošlo gotovo 20 godina i da su ovo drugi lokalni izbori na kojima se primjenjuju prekršajne sankcije za predlagatelje kandidacijskih lista koji ne poštuju spolnu kvotu. Unatoč zakonskoj obvezi, ponovo značajan broj političkih stranaka nije postupio u skladu s načelom ravnopravnosti spolova pri sastavljanju kandidacijskih lista - 45 političkih stranaka (od ukupno 122 koliko ih je sudjelovalo na izborima) imalo je najmanje jednu kandidacijsku listu bez kvote. Cjeloviti podaci o dosadašnjoj provedbi prekršajnih sankcija protiv predlagatelja kandidacijskih lista koji ne postupaju u skladu s odredbama ZRS-a, Pravobraniteljici i dalje nisu dostupni. Rezultati ovih lokalnih izbora pokazali su da se RH po pitanju participacije žena nalazi ispod prosjeka Europske unije. Žene su i dalje osjetno podzastupljen spol u području političke participacije na lokalnoj i regionalnoj razini, a postojećim tempom bi moglo doći do stagnacije i dugoročnih poteškoća u nastojanjima da se postigne udio žena u predstavničkim i izvršnim tijelima JLP(R)S od najmanje 40%.

---

8 RIZICI VIŠESTRUKI DISKRIMINACIJE

8.1. ŽENE U RURALNIM PODRUČJIMA

U RH je u 2021. djelovalo 50.235 poljoprivrednica što čini 30% ukupnog broja poljoprivrednika. Gotovo polovica (48%) žena nositeljica poljoprivrednih gospodarstava starija je od 65 godina, dok ih je svega 9% mlađe od 39 godina. Kako raste životna dob tako se povećava udio žena nositeljica, a istovremeno se smanjuje razina obrazovanja tih nositeljica. Ovo ukazuje na nužnost cjeloživotnog obrazovanja u

ruralnim područjima i važnost savjetodavnih usluga za poljoprivrednike/ce. Istovremeno, starenje stanovništva u ruralnom području te veći udio žena među starijom populacijom ukazuje na nužnost socijalnih usluga za starije žene koje eventualno samostalno i bez zainteresiranih nasljednika/ca vode poljoprivredna gospodarstva. Pozitivan trend u ruralnim područjima svakako predstavlja i podatak da se najviše visokoobrazovanih žena nositeljica PG-a (OPG i SOPG) nalazi u mlađim dobnim skupinama, te da su mlade poljoprivrednice bile uspješne u prijavi na mjere ruralnog razvoja za mlade. U svrhu jačanja rodne perspektive u politikama koje se odnose na žene u ruralnim područjima, Pravobraniteljica se uključila u postupak javnog savjetovanja na *Nacrt prijedloga Strategije poljoprivrede do 2030.* Primjedbe Pravobraniteljice prihvaćene su na način da je jače istaknuta uloga žena u ruralnim područjima putem dopuna u uvodnom poglavlju, poglavlju o strateškoj viziji te kod provedbenih mehanizama. Nužno je provođenje cjelovitog istraživanja o položaju i potrebama žena u ruralnim područjima te o utjecaju žena na razvoj ruralnih područja s uključenom analizom poljoprivrednog sektora iz rodne perspektive, kao i osiguranje dosljedne provedbe načela poticanja ravnopravnosti spolova u okviru *Strateškog plana Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023.-2027.* Daljnje sustavno osnaživanje žena u ruralnim područjima, a posebice mladih žena, budući da one predstavljaju značajan društveni i gospodarski potencijal razvoja ruralnih područja i to primarno kroz povećanje mogućnosti za cjeloživotno obrazovanje, dostupnost financijskih sredstava za pokretanje poslovanja u poljoprivrednom i nepoljoprivrednom sektoru i nastavak jačanja usluga za usklađivanje profesionalnog i privatnog života u ruralnim područjima, ostaju preporuke Pravobraniteljice za naredni period.

8.2. ŽENE S INVALIDITETOM

Žene s invaliditetom u riziku su višestruke diskriminacije, a što utječe na sve aspekte njihova života. Rodni stereotipi i predrasude isprepleteni s predrasudama spram osoba s invaliditetom, posebice u pogledu njihovih znanja i vještina, mogu dugoročno utjecati na smanjene mogućnosti ekonomske neovisnosti žena s invaliditetom, kao i nemogućnost ostvarivanja samostalnog života. Politike zapošljavanja osoba s invaliditetom stoga moraju biti rodno osjetljive kako bi muškarci i žene imali jednake šanse na tržištu rada, a uz nužnost daljnjeg povećanja uključivanja osoba s invaliditetom u svijet rada radi stjecanja ekonomske neovisnosti. Značajan problem za žene s invaliditetom predstavlja nasilje u obitelji obzirom da su žene s invaliditetom posebno ovisne o partneru i drugim članovima obitelji te ukoliko nisu ekonomski neovisne otežano im je prijavljivanje nasilja i napuštanje nasilne okoline. Iako se i tijekom 2021., nastavio pozitivan trend povećanja broja žena s invaliditetom koje su rodile, ipak se i dalje radi o relativno malom udjelu u ukupnom broju roditelja te je pozitivno uvrštavanje mjere u *Akcijski plan izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2024. godine* kroz koju su planirane edukacije stručnih radnika, skrbnika, roditelja i osoba s invaliditetom o spolnim, reproduktivnim i roditeljskim pravima osoba s invaliditetom.

8.3. ŽENE PRIPADNICE NACIONALNIH MANJINA

Pravobraniteljica je sudjelovala u izradi novog strateškog okvira za uključivanje Roma: *Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine* i *Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027., za 2021.-2022. godinu.* Svi prijedlozi Pravobraniteljice dani u okviru radne skupine su usvojeni. Vlada RH je na 64. sjednici (23.6.2021.) usvojila navedene dokumente, koji bi trebali predstavljati kvalitetan temelj za provođenje daljnjih aktivnosti s ciljem unaprjeđenja položaja Romkinja. Posebnu pozornost u tom smislu

Pravobraniteljica pridaje promjeni još uvijek široko raširene prakse ranih brakova i maloljetničkih trudnoća među romskom nacionalnom manjinom.

8.4. PROSTITUCIJA

Relevantna znanstvena istraživanja kao i analize i podaci koje Pravobraniteljica izdaje na godišnjoj razini nedvojbeno ukazuju na naglašenu rodnu dimenziju prostitucije, no ovom se pitanju u RH dominantno pristupa kao društvenom tabuu iz perspektive očuvanja javnog reda i morala, pri čemu se zanemaruju prava i sigurnost žena u prostituciji. Trenutni zakonodavni okvir te policijska i sudska praksa kriminaliziraju, progone i kažnjavaju prvenstveno žene, posebice one u nepovoljnom položaju koje se prostitucijom bave zbog loše financijske situacije. Žene dominiraju među osobama oštećenima kaznenim djelom prostitucije te žrtvama trgovanja ljudima u svrhu seksualne eksploatacije a često su izložene i drugim oblicima nasilja, što upućuje na dimenzije seksualne eksploatacije žena i nasilja prema ženama u prostituciji. Stoga se Pravobraniteljica kontinuirano zalaže za švedski model kriminalizacije kupaca usluga i dekriminalizaciju osoba koje prodaju seksualne usluge. Dugogodišnji trendovi pada broja kaznenih djela prostitucije i prekršajnih djela odavanja prostituciji sugeriraju da dolazi do iščezavanja „ulične prostitucije“ te njezine organizacije na drugim mjestima i putem drugih kanala. U javnom se diskursu i medijskom izvještavanju o prostituciji najčešće progovara senzacionalistički, moralistički i nekritički te diskriminatorno prema osobama (ženama) koje su se nalazile ili se nalaze u prostituciji, a koje se i dalje diskvalificira kao (relevantne) aktere i sugovornice.

8.5. ŽRTVE TRGOVANJA LJUDIMA

Na temelju službenih statističkih podataka MUP-a, može se utvrditi da su najviše djeca i mladi do 30 godina (68,4%) bili žrtve trgovanja ljudima, većinom ženskoga spola (61,5%). Pritom *rodnu dimenziju* trgovanja ljudima naglašava i činjenica da su žene većinom bile spolno eksploatirane (55%), dok su muškarci najčešće bili žrtve radne eksploatacije (50%) i eksploatacije u svrhu počinjenja protupravnih radnji (40%). Nova *Strategija EU-a za suzbijanje trgovanja ljudima 2021.-2025.*, prepoznaje rodnu dimenziju ovoga problema i navodi potrebu za uzimanjem u obzir spola prilikom poduzimanja svih mjera u ovom području.

8.6. ŽENE OVISNICE

Pravobraniteljica je nastavila ukazivati na potrebu sustavnog praćenja ove problematike i *s rodnog aspekta* (posebice vezano uz izloženost obiteljskom i seksualnom nasilju, prostituciji i stigmatizaciji) pri čemu pažnju treba posvetiti i evidenciji roditelja ovisnica (u 2021., rodilo ih je 17). Tijekom 2021., zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u tretmanu je završilo 4.987 osoba, od čega 803 žene (udio od 16,1%). Iako je udio visokoobrazovanih liječenih žena veći, veći je i udio nezaposlenih žena ili onih s privremenim poslom u odnosu na muškarce.

---

9 REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE

Izvještajnu godinu obilježio je povećan broj pritužbi u području reproduktivnog zdravlja žena. Pritužbe su se najvećim dijelom odnosile na neodgovarajuće postupanje zdravstvenih djelatnika/ca prema ženama u rodilištima, na zabranu pratnje na porodu u okolnostima pandemije bolesti COVID-19 i na otežanu dostupnost ginekološke skrbi. U Mreži javne zdravstvene službe u djelatnosti zdravstvene zaštite žena na nacionalnoj razini i dalje nedostaje značajan broj potrebnih ugovornih ginekoloških timova, zbog čega postoji rizik od preopterećenosti sustava i potencijalne nemogućnosti za pravodobnim pružanjem

ginekološke skrbi. Pravobraniteljica je u suradnji s udrugom Roda, Pravobraniteljicom za djecu i Hrvatskom komorom primalja, Ministarstvu zdravstva i strukovnim društvima u zdravstvu preporučila odstupanje od prakse odvajanja majki i novorođenčadi u rodilištima u slučaju zaraze ili sumnje na zarazu koronavirusom, u skladu sa smjernicama WHO-a, međutim nije zaprimila povratnu informaciju o postupanju u skladu s preporukom. Vezano uz dostupnost zdravstvene usluge prekida trudnoće, Pravobraniteljica je postupala prema KB Sveti Duh, iz čijih najava proizlazi da bi u toj zdravstvenoj ustanovi prekid trudnoće nakon više od 10 godina mogao postati ponovo dostupan. Pažnju je također posvetila problemu protupravnih prekida trudnoće, ukazavši na ishode sudskih postupaka protiv odgovornih liječnika te rezultate istraživanja prema kojima je svaki četvrti prekid trudnoće u Hrvatskoj obavljen protupravno. Vezano uz porez na menstrualne potrepštine, prijedlogom Vlade RH, PDV je smanjen (25.3.2022.) na 13%, a u skladu s preporukama Pravobraniteljice i Rezolucijom Europskog parlamenta o ravnopravnosti spolova i politikama oporezivanja u EU. Na područje reproduktivnog zdravlja i prava žena značajan utjecaj imaju trenutne pandemijske okolnosti, koje već drugu godinu zaredom dodatno produbljuju i inače prisutne poteškoće s kojima se žene suočavaju u ovom području.

---

10 ŽENE I SPORT

Pravobraniteljica se pridružila projektu Hrvatskog olimpijskog odbora (HOO) „Glas žena u sportu“, kao jedna od partnerskih organizacija. Projekt je usmjeren na promociju ženskog sporta s ciljem unaprjeđenja položaja žena u sportu, a provodit će se do kraja 2022. godine. Također, Pravobraniteljica je objavila drugi dio rezultata istraživanja o ravnopravnosti spolova i nasilju u rukometu mladih, a trenutno je u procesu izrada znanstvene knjige na istu temu. Sukladno recentnim najavama, uskoro bi trebao biti revidiran **Popis značajnih događaja** na čije diskriminirajuće odredbe Pravobraniteljica ukazuje već duže vrijeme. **Županijski sud u Rijeci** je pravomoćnom presudom potvrdio raniju odluku Pravobraniteljice o diskriminaciji rukometne sutkinje, koja je zbog trudnoće bila neopravdano uklonjena s međunarodne liste rukometnih sudaca. Pritužbe na kojima je Pravobraniteljica radila u izvještajnoj godini potvrđuju prisutnost rodnih stereotipa u odnosu prema ženama u sportu i neosviještenosti o potrebi poticanja razvoja ženskog sporta. Pritom se kao opravdanje za različit tretman sportašica često koristi činjenica što se sportom bavi manje žena, pa je zato razumljivo da muški sport ima povlaštenu status. Primjetno je da su u svim slučajevima nositelji takvih stajališta upravo muškarci na upravljačkim pozicijama u sportu koji inicijalno ne iskazuju razumijevanje problematike ravnopravnosti spolova u sportu niti smatraju shodnim pokrenuti promjenu trenutnog stanja. Potrebno je raditi na osvještavanju poteškoća s kojima se žene suočavaju u području sporta, posebno u pristupu upravljačkim pozicijama, te poticati sportske organizacije i druga nadležna tijela na primjenu posebnih mjera s ciljem povećanja zastupljenosti žena u sportu na svim razinama. Rodni stereotipi u sportu vrlo snažno su ukorijenjeni te će biti potrebno postupno, strpljivo i kontinuirano raditi na promjeni percepcije o ulozi žena u sportu.

---

11 RAVNOPRAVNOST SPOLOVA I TRAŽITELJI/CE MEĐUNARODNE ZAŠTITE

Značajan porast zahtjeva za odobravanjem međunarodne zaštite (36% u odnosu na 2020.), zabilježen je u 2021. kada je evidentirano 3.039 osoba koje su zatražile međunarodnu zaštitu. Osim toga, u izvještajnoj je godini zabilježen nastavak trenda rasta udjela žena u ukupnom broju osoba koje su zatražile međunarodnu zaštitu, kao i nastavak trenda rasta udjela žena u ukupnom broju osoba kojima je

odobren azil. Naime, od ukupnog broja osoba koje su zatražile međunarodnu zaštitu, 40% bile su žene (38% u 2020.), dok su u ukupnom broju osoba kojima je odobren azil žene sudjelovale s 43% (39% u 2020.). To pokazuje da je nastavljena praksa razmjernog odobravanja međunarodnih zaštita osobama ženskoga spola. Kao tražiteljice azila u sve većem broju pojavljuju se žene s malom djecom i žene bez pratnje muškaraca. Također, u 2021. nastavljen je trend visokog broja obustavljenih postupaka zahtjeva za odobravanjem međunarodne zaštite (postupci su obustavljeni za čak 2.301 ili 76% osoba koje su zatražile međunarodnu zaštitu, od čega je 927 ili 40% osoba ženskoga spola), što potvrđuje da je Hrvatska i dalje tranzicijska zemlja za tražitelje/ice međunarodne zaštite. Naime, najčešći razlog obustavljanja postupka je napuštanje RH od strane tražitelja/ica međunarodne zaštite prije samog okončanja postupka.

---

12 PROVEDBA NACIONALNOG AKCIJSKOG PLANA PROVEDBE REZOLUCIJE VIJEĆA SIGURNOSTI UN-A 1325(2000) – O ŽENAMA, MIRU I SIGURNOSTI I SRODNIH REZOLUCIJA

Pravobraniteljica i u 2021. primjećuje da se ulažu naponi u povećanje broja žena u oružanim snagama, policiji, službama sigurnosti, mirovnim misijama i diplomatskim predstavništvima, te da su vidljivi rezultati, ali i određene oscilacije. Osim što je ženama iznimno teško uspjeti u poslovima u kojima tradicionalno dominiraju muškarci, žene nailaze i na poteškoće u usklađivanju posla s obiteljskim obvezama. S tim u vezi, nedostaju pokazatelji o programima i politikama koje daju podršku usklađivanju poslovnog i privatnog života, odnosno programi i mjere za podršku onim ženama koje su zaposlenice oružanih snaga, kao i roditeljima koji su, oboje, zaposlenici/e oružanih snaga. S obzirom na istraživanje koje je provela u okviru projekta „Osnaživanje žena i podrška u vojnim snagama i mirovnim misijama Republike Hrvatske”, Pravobraniteljica smatra da je nužno integrirati sveobuhvatni i rodno osjetljiv pristup miru i sigurnosti, koji uključuje uvođenje rodne ravnoteže i jačanje uloga žena u mirovnoj politici i obrambeno-sigurnosnom sektoru, te ohrabriti pripadnike/ce obrambeno-sigurnosnih snaga da prijave spolnu diskriminaciju i seksualno uznemiravanje, kao i jačati povjerenje u mehanizme zaštite.

12.1. ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA U DOMOVINSKOM RATU

Prema podacima koje je Pravobraniteljici dostavilo Ministarstvo hrvatskih branitelja, od dana stupanja na snagu *Zakona o pravima žrtava seksualnog nasilja za vrijeme oružane agresije na Republiku Hrvatsku u Domovinskom ratu*, odnosno od 18.6.2015.-31.12.2021., Povjerenstvo je ukupno zaprimilo 284 zahtjeva za stjecanje statusa žrtve seksualnog nasilja u Domovinskom ratu i ostvarivanje prava. Od toga je riješeno ukupno 280 zahtjeva, dok su još 4 zahtjeva u postupku rješavanja. Ukupno je 211 zahtjeva podneseno od strane žena (74%) i 73 zahtjeva od strane muškaraca (26%).

---

13 MEHANIZMI ZA PROVEDBU ZAKONA O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA

Imenovanje povjerenstava za ravnopravnost spolova u županijama, odnosno Gradu Zagrebu, u najvećem broju županija prati dinamiku održavanja lokalnih izbora. Zaključno s 31.12.2021., imenovano je 16 povjerenstava, dok su u postupku imenovanja bila povjerenstva u 5 županija. Prekidi mandata većine povjerenstava radi održavanja lokalnih izbora, kao i pandemija bolesti COVID-19 s pratećim epidemiološkim mjerama, odrazili su se na rad samih povjerenstava. Analizom je utvrđeno da su

povjerenstva ukupno organizirala oko 40 aktivnosti pri čemu se značajan dio aktivnosti odnosio na problematiku rodno utemeljenog nasilja. Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH pokrenuo je postupak izrade srednjoročnog akta strateškog planiranja pod nazivom *Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2021. do 2027.* (Nacionalni plan) s pripadajućim *Akcijskim planom za provedbu Nacionalnog plana, za razdoblje od 2021. do 2024.* (Akcijski plan). Donošenje strateškog okvira za provedbu politike ravnopravnosti spolova nužno je kao podloga za djelovanje institucionalnih mehanizama za provedbu ZRS-a. Pravobraniteljica stoga preporučuje žurno donošenje navedenog Nacionalnog plana i pripadajućeg Akcijskog plana, kao i jačanje koordinacije rada povjerenstava za ravnopravnost spolova, osiguravanje potrebnih uvjeta za njihov rad, diversificiranje tema kojima se bave te uključivanje predstavnika/ca različitih sektora u njihov rad kroz provedbu javnog poziva za članove/ice.

---

14 ZAKONI I PROPISI - INICIJATIVE PRAVOBRANITELJICE

U okviru svog djelokruga praćenja zakona i propisa Pravobraniteljica je pratila proces izrade i **donošenja zakona, propisa i javnih politika** te je iz aspekta ravnopravnosti spolova razmotrila 82 prijedloga, dok smo putem javnog savjetovanja (platforme e-savjetovanje) dali prijedloge i preporuke na 29 nacрта i prijedloga zakona te propisa i javnih politika. Kao posebno važne zakone i propise kod kojih se Pravobraniteljica uključila u proces javnog savjetovanja ističemo Kazneni zakon, Zakon o udomiteljstvu, Zakon o socijalnoj skrbi, Zakon o mirovinskom osiguranju, Stečajni zakon, Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika, Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.-2026., Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027., Nacionalni plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2027., Pravilnik o načinu izvršavanja mjera opreza, Protokol o postupanju u slučaju zločina iz mržnje, Pravilnik o načinu izvršenja mjera opreza, Nacionalni plan za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027., Odluku o naknadi novorođenoj djeci Grada Splita te druge propise i akte planiranja. Tijekom izvještajnog razdoblja surađivala je s nizom obrazovnih i ostalih državnih, javnih i strukovnih udruga i institucija kojima je pružila stručnu pomoć i ekspertizu te **održala brojne edukacije s ciljem unaprjeđenja internih pravnih okvira koji propisuju postupke zaštite dostojanstva radnika/ca** te sankcioniranje počinitelja spolnog uznemiravanja, a zbog povećanog broja pritužbi.

IV. FINACIJSKO POSLOVANJE

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova je proračunski korisnik državnog proračuna Republike Hrvatske, Razdjel 122 Glava 05, sa sjedištem u Zagrebu, bez ureda u drugim dijelovima Republike Hrvatske.

Ured ima 12 zaposlenih osoba³² (10 službenika/ca, 1 dužnosnicu i 1 dužnosnika).

---

³² 8 žena i 4 muškarca.

Osnovni Financijski plan za 2021. iznosio je 3.809.028,00 kn³³, međutim nakon drugih izmjena i dopuna Državnog proračuna RH, kao i naknadnih ušteda, krajem prosinca 2021., Financijski plan iznosio je **3.422.738,00 kn**. Pravobraniteljica je na ime provedbe i izvršenja EU-projekta³⁴ u 2021., **unijela u proračun dodatnih 344.039,00 kn**. Stoga je Financijski plan Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2021., **ukupno iznosio 3.766.777 kn**, izvršenje 3.736.310,91 kn ili 99,2%.

V. ZAKLJUČNO RAZMATRANJE PRAVOBRANITELJICE

Izvrješće o radu Pravobraniteljice za 2021., čini presjek godišnjeg rada institucije i slučajeva te ukazuje na pojedine trendove vezano za diskriminaciju. Iako su 2021. obilježili izazovi vezani uz okolnosti pandemije bolesti COVID-19 i posljedice potresa, nastavljen je proaktivni rad Pravobraniteljice.

U 2021. Pravobraniteljica je radila na ukupno **2.327** predmeta (16,8% više nego u 2020.). Od ukupnog broja predmeta njih **710** bile su pritužbe radi zaštite od diskriminacije, dok se preostalih **1.617** odnosilo na praćenje primjene Zakona o ravnopravnosti spolova, odnosno na upite međunarodnih tijela i organizacija, tijela državne uprave i drugih javnopravnih tijela, tijela JLP(R)S, organizacija civilnog društva te pravnih i fizičkih osoba. Pravobraniteljica je kao nositeljica i/ili partnerska organizacija sudjelovala u **6 projekata** financiranim sredstvima EU i/ili iz drugih međunarodnih izvora te u **1 projektu** financiranom sredstvima Grada Zagreba.

Kao i ranijih godina, pritužbe su se većinom odnosile na zaštitu žena - 71,6%, a razvrstano **po osnovi diskriminacije** na zaštitu temeljem: spola – 84,9%, spolne orijentacije – 6,6%, rodnog identiteta i izražavanja – 1,3%, obiteljskog statusa - 2,1%, bračnog statusa – 1,5%, drugih osnova utvrđenih Zakonom o suzbijanju diskriminacije - 1,3%, dok nije bilo osnove za postupanje u 2,3% slučajeva. Prema **oblicima diskriminacije** slučajevi izravne diskriminacije činili su 96,9% pritužbi, slučajevi neizravne diskriminacije 0,8% te je bilo 2,3% ostalih slučajeva. Prema **području diskriminacije** najveći broj pritužbi odnosio se na područje socijalne sigurnosti, uključujući i područje socijalne skrbi, mirovinskog i zdravstvenog osiguranja (29,2%), područje ostvarivanja radnih prava (19,5%), i zatim na upravu (13,1%), što čini značajni udio od 61,8% i ukazuje na postojanost ovog trenda. Na javno informiranje i medije odnosilo se 11,2% pritužbi, na pravosuđe 7,4%, na zdravstvenu zaštitu 7,0%, obrazovanje, znanost i sport 5,1%; te na ostala područja u manje od 2,5% pritužbi.

Pravobraniteljica je ukupno tijekom izvještajne godine uputila 1.451 odluku (418 preporuka, 312 upozorenja i 721 prijedlog). Pravobraniteljica se u 2 sudska postupka umiješala na strani tužiteljice.

Pravobraniteljica je kao i svake godine do sada, postupajući po pritužbama i osobnoj inicijativi, djelovala na svim razinama državne uprave i području svih JLP(R)S-a, uključujući i druge pravne i fizičke osobe te medije. Najveći broj pritužbi i dalje dolazi s područja Grada Zagreba (45,9%), a tome doprinosi

---

³³ Državni proračun RH za 2021. godinu i projekcija za 2022. i 2023. (Narodne novine, br. 135/20, 69/21 i 122/21).

³⁴ Provedba EU projekata temelji se na „Strateškom planu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, za razdoblje 2020.-2022.“, cilju „1.2. Promicanje ravnopravnosti spolova“ u okviru kojeg Pravobraniteljica sudjeluje i u projektima financiranim sredstvima EU, a to je u izvještajnoj godini bio EU-projekt REC-RGEN-PENS-AG-2017-820696-GPPG, evidentiran na aktivnosti K735005.

činjenica što Pravobraniteljica nema niti jedan područni ured izvan Grada Zagreba te se njezini neposredni kontakti s građanima/kama izvan Zagreba organiziraju prilikom posjeta županijama, gradovima i općinama. Statistika ukazuje da smo niz godina suočeni s najvećim brojem pritužbi žena na diskriminatorno postupanje što ukazuje na činjenicu da su žene društvena skupina koja je suočena s diskriminacijom temeljem spola, majčinstva i obiteljskog statusa u društvenoj, javnoj i privatnoj sferi. Pritužbe muškaraca koje se zaprimaju i nadalje se u najvećem broju odnose na područje roditeljske skrbi.

Najviše pritužbi zaprimamo u **području rada, zapošljavanja i socijalne sigurnosti** koje čine udio od 48,7%. Žene i dalje čine većinu nezaposlenih, većinu u potplaćenim sektorima, većinu kao žrtve spolnog uznemiravanja na radnom mjestu, podzastupljene su na visokim pozicijama poslovnog odlučivanja te nailaze na „stakleni strop“³⁵ i nemaju jednake mogućnosti za napredovanje (i dalje ne postoje odgovarajuće mjere koje bi na učinkovit način poticale participaciju žena na pozicijama ekonomskog odlučivanja) te imaju niže plaće i mirovine – iako se ukupni jaz u plaćama u pandemijskom periodu smanjio te u 2021. iznosio 7%³⁶, dok je jaz u mirovinama prema zadnje dostupnim podacima 21%. Prema pritužbama građanki, majčinstvo i nadalje ostaje glavni izvor rodne diskriminacije žena na tržištu rada.

I u 2021. godini nastavio se, iako usporeno, rast **nasilja u obitelji** kaznene prirode, kao i trend porasta broja ubijenih žena od strane bliskih osoba, usprkos padu ukupnog broja ubijenih žena te su žene i dalje, u velikoj većini, žrtve nasilja u obitelji. Trend rasta kaznenih, a smanjenja prekršajnih djela nasilja u obitelji ukazuje na nedostatak preventivnih mehanizama izvan policijsko-pravosudnog sustava, kao i nedostatak edukacije i senzibilizacije društva te općenito kvalitetne i stručne analize uzroka nasilja. Pravobraniteljica kontinuirano ističe da su temelji učinkovite borbe protiv rodno utemeljenog nasilja i njegovih uzroka rani preventivni, stručni i dugotrajni psihoterapijski rad s obiteljima u konfliktnim situacijama i prije eskalacije rodno utemeljenog ili obiteljskog nasilja, društvena reintegracija počinitelja nasilja u obitelji kroz dugotrajni psihosocijalni tretman, sveobuhvatna edukacija pravosuđa i svih drugih stručnih službi o rodno utemeljenom nasilju, kao i sustavna edukacija o nenasilnim metodama rješavanja sukoba i prihvaćanja različitosti koja mora biti integrirana u obrazovni sustav na svim razinama te nulta tolerancija na rodno utemeljeno nasilje, odnosno najstroža primjena postojećih propisa uz izricanje kazni u okvirima zakonskih maksimuma.

U izvještajnoj godini bilježimo značajan skok broja slučajeva **spolnog uznemiravanja** potaknuto građanskim inicijativama koje su žrtvama pružile javnu platformu za iznošenje svojih svjedočenja, kao što je bila primjerice inicijativa #nisamtražila. Brojne su žrtve po prvi puta dobile priliku javno progovoriti o svojim iskustvima vezano uz spolno uznemiravanje i diskriminaciju temeljem spola u području visokog obrazovanja, ali i u svim drugim područjima života i rada. Uslijed ovih građanskih inicijativa i javnih kampanja, Pravobraniteljica je pokrenula intenzivnu suradnju s brojnim obrazovnim i ostalim državnim, javnim i strukovnim udrugama i institucijama kojima je pružala stručnu pomoć i to

---

³⁵ 17% je žena u upravama i 23% u nadzornim odborima d.d., prema podacima HANFA-e.

³⁶ Pri čemu u nekim djelatnostima i dalje iznosi više od 20%, i to u djelatnosti trgovine na veliko i na malo, popravka motornih vozila i motocikla (23%), financijskoj djelatnosti i djelatnosti osiguranja (26%), djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (24%) te ostalim uslužnim djelatnostima (20%).

kroz ukupno 21 održan sastanak i edukaciju, a s ciljem unaprjeđenja internih pravnih okvira i povećanja znanja i osposobljenosti za postupanje u slučajevima spolnog uznemiravanja.

Prema prvim rezultatima Popisa stanovništva, kućanstava i stanova u RH 2021., broj stanovnika smanjio se za 396.360 osoba, odnosno 9,25%. Polazeći od negativne demografske slike i činjenice da se takvo stanje odražava na ostvarivanje ravnopravnosti spolova, Pravobraniteljica je nastavila isticati da učinkovita **demografska politika** mora biti usko povezana s ostvarivanjem ustavnog načela ravnopravnosti spolova te treba uključivati ekonomsko osnaživanje žena uz provođenje mjera za usklađivanje poslovnih i obiteljskih obveza, kao i veće uključivanje muškaraca (očeva) u brigu i skrb o djeci.

Republika Hrvatska je i dalje među državama članicama EU u kojoj muškarci (očevi) najmanje koriste **rodiljne i roditeljske potpore**, samo njih 3,9%. Pravobraniteljica je nastavila ukazivati na činjenicu da očevi ne koriste u dovoljnoj mjeri pravo na roditeljni/roditeljski dopust, odnosno da prenose znatan dio svojeg prava na majke, kao i da je ravnoteža između poslovnog i privatnog života i dalje veliki problem za mnoge roditelje, što ima negativan učinak na zaposlenost žena, u nekim slučajevima njihovo potpuno isključivanje s tržišta rada, zbog čega je nužno razvijati dostupnost javnih usluga u pogledu priuštivosti i broja raspoloživih mjesta.

U području obiteljskih odnosa i **roditeljske skrbi** očevi najčešće iskazuju nezadovoljstvo odlukom o roditeljskoj skrbi nadležnih tijela – centara za socijalnu skrb i sudova te pasivnošću i nepoduzimanjem adekvatnih i žurnih mjera nadležnih centara, dok majke ukazuju na nesenzibiliziranost stručnih osoba vezano uz nasilje u obitelji kojem su bile prethodno izložene u obiteljskoj/partnerskoj zajednici. Pored postupanja po zaprimljenim pritužbama, izvještajno razdoblje karakteriziraju i određene aktivnosti vezane uz koncept/sindrom otuđenja od roditelja pri čemu je Pravobraniteljica isticala kako se prvenstveno radi o pitanju struke koja se o navedenom treba odrediti.

Tijekom 2021. sklopljena su 103 životna partnerstva (najviše u posljednjih 5 godina), a predstavljena je i javna usluga e-Prijava životnog partnerstva čije žurno uvođenje je Pravobraniteljica preporučila u prethodnom izvješću. Međutim, izvještajno razdoblje je obilježeno nizom manifestacija netolerancije, nevažavanja, isključivosti te nasilja u odnosu na pripadnike/ce **spolnih i rodnih manjina**, osobito u političkom diskursu te je zabilježeno gotovo dvostruko povećanje zločina iz mržnje motiviranog spolnom orijentacijom i rodnim identitetom, a prvi puta u zadnjih 10 godina zabilježeni su i slučajevi zločina iz mržnje u vrijeme održavanja Povorke ponosa. Pravobraniteljica je u 2021. nastavila zaprimati pritužbe transrodnih osoba koje su se odnosile na diskriminaciju temeljem **rodnog identiteta**, a posebno u području prava na pristup zdravstvenim uslugama. Kao i prethodne godine, pritužbe su se uglavnom podnosile zbog odbijanja liječnika specijalista i određenih bolnica da odobre operativne zahvate na teret HZZO-a, a navedeno diskriminatorno postupanje rezultiralo je i prvom pravomoćnom presudom u korist transrodne osobe. Pravobraniteljica se nije umiješala u ovaj sudski postupak, ali je putem odvjetnice tužitelja dostavljeno sudu stajalište Pravobraniteljice, a kojim se sud rukovodio prilikom donošenja presude.

Pravobraniteljica je sudjelovala u brojnim aktivnostima s ciljem edukacije različitih dionika u **području obrazovanja** o pitanjima ravnopravnosti spolova, uključujući učenike/ce, studente/ice, učitelje/ice i nastavnike/ce. JLP(R)S posljednjih godina aktivno rade na osnaživanju integracije odgoja i obrazovanja za ljudska prava u području osnovnog i srednjeg obrazovanja te se tijekom godina bilježe pozitivni

pomaci po pitanju uvođenja odgoja i obrazovanja za ravnopravnost spolova u odgojno-obrazovni sustav, međutim razvidne su određene poteškoće u provedbi propisanih nastavnih sadržaja.

Iako je došlo do pozitivnih poboljšanja u području medijskih izvještavanja o rodno utemeljenom nasilju, **medijski sadržaji** i dalje obiluju senzacionalizmom i narušavanjem privatnosti i dostojanstva žrtava nasilja. Seksizam u javnom prostoru i izjavama javnih osoba te komunikaciji putem društvenih mreža, kao i seksizmi, objektivizacija žena i rodni stereotipi u medijskim sadržajima i oglašavanju ostaju prisutni, no ohrabruje činjenica da građani/ke reagiraju na takve sadržaje pritužujući se Pravobraniteljici te medijima i oglašivačima, čime se dugoročno mijenjaju postojeće prakse.

Pravobraniteljica podsjeća da su žene znatno podzastupljene na svim razinama **političke participacije**, stoga promicanje načela ravnopravnosti spolova i dalje ostaje izazov za sudjelovanje žena u tijelima političke moći. Nakon lokalnih izbora, u sva predstavnička i izvršna tijela JLP(R)S-a izabrano je 27% žena, pri čemu je u predstavnička izabrano 29% žena, a u izvršna tijela 11% žena što ukazuje da su izvršne pozicije i dalje ženama izrazito nedostupne te da kvote propisane ZRS-om ne ostvaruju svoju zadaću u osiguravanju uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca u procesima odlučivanja.

Na područje **reproduktivnog zdravlja i prava žena** značajan utjecaj imaju pandemijske okolnosti, koje već drugu godinu zaredom dodatno produbljuju i inače prisutne poteškoće s kojima se žene suočavaju u ovom području. Izvještajnu godinu obilježio je povećan broj pritužbi u području reproduktivnog zdravlja žena i one su se najvećim dijelom odnosile na neodgovarajuće postupanje zdravstvenih djelatnika/ca prema ženama u rodilištima, na zabranu pratnje na porodu u okolnostima pandemije bolesti COVID-19 i na otežanu dostupnost ginekološke skrbi. Vezano uz porez na menstrualne potrepštine, o kojem je tijekom godine provedena široka javna diskusija, prijedlogom Vlade RH, PDV na te proizvode smanjen je (25.3.2022.) na 13%, a što je u skladu i s ranijim preporukama Pravobraniteljice, kao i Rezolucijom Europskog parlamenta o ravnopravnosti spolova i politikama oporezivanja u EU.

Godinu su obilježile i aktivnosti usmjerene na **ravnopravnost žena u sportu**. Pravobraniteljica se pridružila projektu Hrvatskog olimpijskog odbora „Glas žena u sportu“, kao jedna od partnerskih organizacija te objavila drugi dio rezultata istraživanja o ravnopravnosti spolova i nasilju u rukometu mladih. Od posebne je važnosti činjenica da je Županijski sud u Rijeci, pravomoćnom presudom potvrdio raniju odluku Pravobraniteljice o diskriminaciji rukometne sutkinje, koja je zbog trudnoće bila neopravdano uklonjena s međunarodne liste rukometnih sudaca. Radi se o primjeru koji potvrđuje da u području sporta nadležna tijela i dalje odluke povremeno donose pod utjecajem rodni stereotipa i neosviještenosti o jamstvu zabrane diskriminacije temeljem spola te će ova presuda zasigurno doprinijeti da u budućnosti u nacionalnim okvirima ne dolazi do sličnih situacija.

Pravobraniteljica značajnu pažnju pridaje rješavanju problema posebno osjetljivih društvenih skupina koje su u **riziku višestruke diskriminacije** poput žena u ruralnim područjima, žena s invaliditetom, pripadnica nacionalnih manjina, oštećenica kaznenim djelom prostitucije, ovisnica i žrtava trgovanja ljudima, posebice žena i djece. Značajna pažnja posvećena je i pitanju statusa, prava i obveza tražitelja/ica međunarodne zaštite, azilanata/ica i stranaca pod supsidijarnom zaštitom. U 2021. zabilježen je nastavak trenda rasta udjela žena u ukupnom broju osoba koje su zatražile međunarodnu zaštitu, kao i nastavak trenda rasta udjela žena u ukupnom broju osoba kojima je odobren azil, a s obzirom na to da se očekuje značajan priljev izbjeglica iz Ukrajine, Pravobraniteljica očekuje značajno povećanje broja žena s malom djecom i žena bez pratnje muškaraca kao posebno ranjivih skupina u narednom razdoblju. Pravobraniteljica je

pratila i provedbu *Nacionalnog akcijskog plana provedbe Rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 1325(2000) o ženama, miru i sigurnosti, te srodnih rezolucija, za razdoblje od 2019. do 2023. godine*, kao i problematiku provedbe *Zakona o pravima žrtava seksualnog nasilja za vrijeme oružane agresije na RH u Domovinskom ratu*.

Niti u 2021. godini nije donesena **nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova**, već je tek proveden postupak izrade Nacionalnog plana za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2021. do 2027. godine s pripadajućim Akcijskim planom. Donošenje strateškog okvira za provedbu politike ravnopravnosti spolova nužno je kao podloga za djelovanje mehanizama za provedbu ZRS-a te Pravobraniteljica preporučuje žurno donošenje navedenog plana.

Kontinuirano smo pratili proces izrade i **donošenja zakona, propisa i javnih politika** te smo iz aspekta ravnopravnosti spolova razmotrili 82 nacrti i prijedloga, dok smo putem javnog savjetovanja (platforme e-savjetovanje) dali prijedloge i preporuke na 29 nacrti i prijedloga zakona te propisa i javnih politika.

Temeljem postupanja po pritužbama građana/ki, kao i provedenih istraživanja i analiza, u cjelovitom Izvješću o radu za 2021., dajemo ukupno **64 opisa slučajeva i 125 preporuka** razvrstanih po područjima rada na koja se odnose, uvjereni da će ih Vlada Republike Hrvatske i Hrvatski sabor razmotriti i primijeniti u tekućoj godini, a sve u zajedničkom cilju poboljšanja ostvarenja ustavnog načela ravnopravnosti spolova, odnosno stvaranja jednakih mogućnosti za žene i muškarce.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova

Višnja Ljubičić, dipl. iur.

U Zagrebu, 31. ožujka 2022.